

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Metropoolia

Nr **40**
 Aprill
 2008

Sest sina saad Kristuse
 tunnistajaks kõigile inimestele
 selles, mida sa oled näinud
 ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
 kuulutame halastust,
 ei varja heategusid.
 (Suurest veepühitsuspalvest)

Ülestõusmispühad Tallinna Püha Siimeoni ja naisprohvet Hanna katedraalkirikus.

Foto: Gennadi Baranov

*Meie asi pole mitte oodata Tema ülestõusmist, vaid seda läbi elada.
 Teha see elavaks juba praegu, proovimata seda seletada enne, kui oleme läbi käinud tee,
 mis ülestõusmise rõõmusõnumi valgusküllaseid radu mööda viib meid tõelise usuni surnuist ülestõusnud Kristusesse.*

Ülipühitsetud metropoliidi Stefanuse paasaläkitusest (vt lk 2).

Paasasalatus. Metropoliit Stefanus. **Lk 2–3** / EAÕK vaimulike kokkutulek Tuhalaanes. Arhidiakon Justinus. **Lk 4** / Välisuudised. Preester Sakarias Leppik. **Lk 5** / EAÕK uued raamatud. **Lk 5** / Mõtisklus vaimulikust ametist. Preester Sakarias Leppik. **Lk 6–7** / Usuõpetuslikke küsimisi. Preester Tihhon Tammes. **Lk 7** / EAÕK koostöö Johannes Eelkäija kloostriiga. Madis Kolk. **Lk 8–9** / Munklus – valgus idast. Õde Theofili. **Lk 9–11** / **NOORTELEHES** Eesti Õigeusu Noorte Liidul vahetus juht. **Lk 16**.

Foto: Gennadi Baranov

Paasaläkitus Issanda aastal 2008

mööduvast ülevusest meie ellu alles? Ja kas see, mida paasapühäl meie kirikutes räägitakse – et Kristus on surnuist üles tõusnud –, on üldse tõsi? Juba kaks tuhat aastat ikka seesama jutt – kas Jumal tõesti äratas surnuist selle Kristuse, kes inimeste seas elas?

Teame ju hästi, et mitte üksnes meie elu, vaid kogu inimajalugu on täis valu ja vihkamist ning maailm sureb armastuse puudumisest; et meie teadmiste ja võimu poolest rikas inimühiskond põgeneb surma eest, kuid loob üha uusi enesehävitamise viise. Mis tõestab meile, et Kristus on tõesti surnuist üles tõusnud, et paasa pole lihtsalt kena püha ajaloo pealispinna, meie elu pealispinna, vaid et Kristuse surnuist ülestõusmine tungib välja meie kannatuste, kõigi ajaloo tapatalgute, kogu maailma kaose sügavusest?

Sellele, kes ootab tõestust, mis sunniks teda uskuma, on lihtne vastata: sedasorti tõestust ei ole. Aga Kiriku ajaloos, inimkonna ajaloos ja praegu, jah, ka praegu, on arvukalt Kristuse ülestõusmise märke. Võib alustada Tema enese jüngeritest, kes pärast seda, kui olid Kristuse maha jätnud ja hirmuga põgenenud, kui Ta kinni võeti, süüdi mõisteti, piinati ja tapeti, ei kõhelnud kolm päeva hiljem kindlalt kuulutamast:

„Jeesus elab”. Mõned ütlesid: „Jumal äratas Ta surnuist, tõstis Ta jalule.” Teised ütlesid: „Ta ülendati”... Püha Paulus kirjutab: „Ta elab Jumala väe läbi...”

Ka meie usume Kristuse ülestõusmisse, sest enne meid on uskunud apostlid ja kellelgi ei õnnestunud neid veenda, et see on vale; sest tuhanded ja tuhanded märtrid on arvanud paremaks pigem surra kui öelda, et Kristuse ülestõusmist pole olnud; sest nii paljud inimesed on sajandite jooksul elanud ja surnud Kristuse järel käies lootuses, et neidki kord koos Temaga surnuist üles äratakse; sest inimesed kogu maailmas ammutavad Kristuse ülestõusmisest lootust, et võidelda oma vabaduse, õigluse ja rahu eest teotahtelise, loova armastuse relvadega.

„Eile,” ütleb paasapühade hommi-
kuteenistuse laul, „sain ma ühes Sinuga maha maetud, oh Kristus Jumal, täna tõusen ma ka Sinuga ühes surnust üles. Eile sain ma ühes Sinuga risti löödud, tee mind ka ise, oh Lunastaja, Su au osaliseks oma kuningriigis.” Alates hetkest, mil kolm naist nägid, nagu evangeelium jutustab, et kivi on haua eest kõrvale lükatud ja Kristust seal enam pole, kuni tänase päevani laotub Kristuse ülestõusmine laiali ammendamatu tulvaveena, mis haarab kõike. Ja

just seda surnuist ülestõusmist oleme meiegi nüüdsest kutsunud ajaloo ilmsiks tegema, et valmistada ette Kristuse taastulekut.

Kristuse surnuist ülestõusmine ei ole mitte pärastine lohutusauhind, vaid meie tänane kutsumus. Võib-olla peaksime tõestuste asemel olema alguses nõus vaikima, kui meil pole sõnu, et öelda: me usume Kristuse surnuist ülestõusmist. Sest meie asi pole mitte oodata Tema ülestõusmist, vaid seda läbi elada. Teha see elavaks juba praegu, proovimata seda seletada enne, kui oleme läbi käinud tee, mis ülestõusmise rõõmusõnumi valgusküllaseid radu mööda viib meid tõelise usuni surnuist ülestõusnud Kristusesse.

KRISTUS ON ÜLES TÕUSNUD!

TÕESTI ON ÜLES TÕUSNUD!

Armsad vennad ja õed, paasapühade rõõmus annan ma teile oma õnnistuse.

Ülestõusmispühäl, Issanda aastal 2008.

✠ STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Armsad vennad ja õed Kristuses!

Me pühitseme täna Issanda ülestõusmispüha: Jumal sai lihaks, kannatas, suri ja laskus alla surmavalda, et tallata maha surm ja põrmustada põrgu ning teha meist elavad inimesed. Kristus on surnuist üles tõusnud!... See päev, mille Issand on teinud, on täis rõõmu ja hõiskamist. Sel päeval saab elu võitu surma üle. Kristuse ülestõusmine puudutab ja haarab meid kõiki. Ülestõusmine on meie sees, nüüdsest ühendab see meid Jumala enese eluga.

Ometigi kõhkleme. Paasa on suur ja kaunis püha, aga mis jääb sellest

PAASASALASUS

KRISTUSE SURNUIST ÜLESTÕUSMISE VÄGI

Ma püüan ära tunda teda ja tema ülestõusmise väge ja tema kannatuste osadust, saades tema surma sarnaseks. (Fil 3:10)

Jah tõesti, Camus' kohutavad sõnad jäävad: „On ainult üks tõsine filosoofiline probleem, enesetapp.” Oma varasemates kirjatöödes võisin tõdeda, et „väljaspool ülestõusmist oleks maailm vaid kaos; läbi Kristuse ülestõusmise saab sellest aga terviklik, ühtne „loodukõiksus”, ülestõusmine on nüüdsest kõigi tõelust ülesehitavate suhete keskmes, sest ülestõusmises „on kokku kogutud”, korrates püha Pauluse mõtet, mis tähendab „ühes ainsas Peas kokku liidetud” see, mis „polnud terviklik ja oli korrast ära”. See äratundmine oli kesksel kohal apostli sõnumis, mille eesmärk oli ilmutada, eriti Iisraeli lastele, lunastusloo teostumist Issanda surnuist ülestõusmises. Võib-olla seepärast, et oleme

väljunud apostli sõnumi väest, ei näe me enam tänapäeval, kuidas Kristuse ülestõusmise põhjapanevas sündmuses leiab valgustust ka kogu meie „paasaeline” ajalugu.

Sest niipea, kui hakkame pääseloo kõiki arengujärke nii piiblis kui ka omaenese elus „lugema” Kristuse elu andva ülestõusmise valguses, saab ilmsiks imeliselt ustav plaan. Sellest hetkest alates on Jumal kõik meis kõigis. Ülestõusmine on järelikult Issanda teise tulemise, Jumala ja inimese läbipaistva, rebestava ilmutamise algus.

Meil on õigus eneselt küsida, millist mõju avaldab Kristuse surnuist ülestõusmine meie isiklikule elukogemusele? Küsimusele vastamiseks tuleb esmalt kõrvale jätta kõikvõimalikud moraalsed tõlgendused, samuti välised tõlgendamised, mille kohaselt on surnuist ülesäratatud Kristus meie jaoks **uue, Jumalale meelepärase elu minevikust pärit eeskuju**. Nii mõelda tähendaks hävitada salasus ja langeda tagasi surma võimusesse. Ei, Kristuse ülestõusmise kõige olulisem tähendus inimesiku jaoks on **täiesti uus** olemasolu. „Ta on

uus loodu, vana on möödunud, vaata, uus on sündinud.” (2Kr 5:17). **Me saame tõeliselt osa elava Jumala elust, kes elab meie inimeseksõlemises.** Kristuses surnuist üles äratatud saada tähendab omada ligipääsu inimese lõplikule ülendamisele – saada osaluse kaudu Jumalaks. Just seepärast elas Issand Jeesus läbi kõik need katsumused: „meie inimeste ja meie lunastuse pärast”, et me ei elaks enam ainult eneste jaoks, vaid „selle jaoks, kes on surnud ja üles äratatud (2Kr 5:15), et me kuuluksime kellelegi teisele, „Sellele, kes on üles äratatud surnuist, et me kannaksime vilja Jumalale”. (Rm 7:4).

Sellest alates on tõesti tegemist **lepingu salasusega**, mis on ajaloo keskmes. Püha Kolmainu salasusega, sest meie Jumal on Liiduleping, Armastus, Osadus (*koinonia*), kellest me Jeesuses Kristuses oleme kutsutud osa saama tõelises elus, igaveses elus, juba praegu. Kõik teised Jumala armumajapidamise arengujärgud viivad välja selle liidulepinguni, niisamuti nagu meie kiriklikus elus on kõige keskmes euharistiline liturgia, see suur lepingu salasus Tema Ihus ja Veres; samuti nagu meie elus on kõik „kokku

võetud” *Agapes*, Jumala osaduses, milles kõik saab üheks. **Seega on Kristuse surnuist ülestõusmine selle lepingu täielik ja lõplik teostumine.** Meie Jumal saab täielikult „meie omaks” ja meie saame täielikult „Tema omadeks”. Me ei kuulu enam enesele, vaid **oleme** Jeesuses Kristuses. Tegemist pole juriidilise lepingu ega moraaliideaaliga, vaid salasusliku ja vaimse, vaimuliku tõelusega, mis hõlmab kogu meie olemust – ihu, hinge ja vaimu. See tähendab põhimõtteliselt, et Kristuse surnuist ülestõusmise väes **on kogu inimkond surmalt ära rebitud ja Isale tagasi antud**. Meie isikliku vastutustundliku osalemise seisukohast tähendab see tegelikult, et sellest salasusest saab usu ja esimese mõjuva usu märgi – ristimise ja Püha Vaimuga salvimise – kaudu „meie salasus”.

Seega ei tähenda elamine kristlase jaoks mitte liikumist elust kaduvusse, vaid **liikumist surmast ellu**. Tõdesime äsja, et see on võimalik tänu ristimisele ja euharistiale, mis on meile sellesse elu salasusse tungimisel võimsaks abiks.

Bütsantsi ristimistalituses, mille käigus ristitav kolm korda vee alla kastetakse,

saab kristlane osa Kristuse surmast, kes viibis kolm päeva surmavallas, et siis taas pinnale kerkida Ülestõusnu valgusesse, mida kujutab sümboliliselt vastritule selga pandav valge rüü. Järgnev lugemine kirjast roomlastele (Rm 6:3-4) rõhutab tõsiasja, et „kes me iganes oleme Kristusesse Jeesusesse ristitud, oleme ristitud tema surmasse? Me oleme siis koos temaga maha maetud ristimise kaudu surmasse...” Selle surmaga, mida me oma elu koidikul salasusena kogeme, puutume kokku kogu ülejäänud elu. Kuid ka kõige piinarikkamate inimlike kannatuste südames kõlab hea sõnum ristilöödud ja armastusest oma loodu vastu surnuist üles äratatud Sõnast.

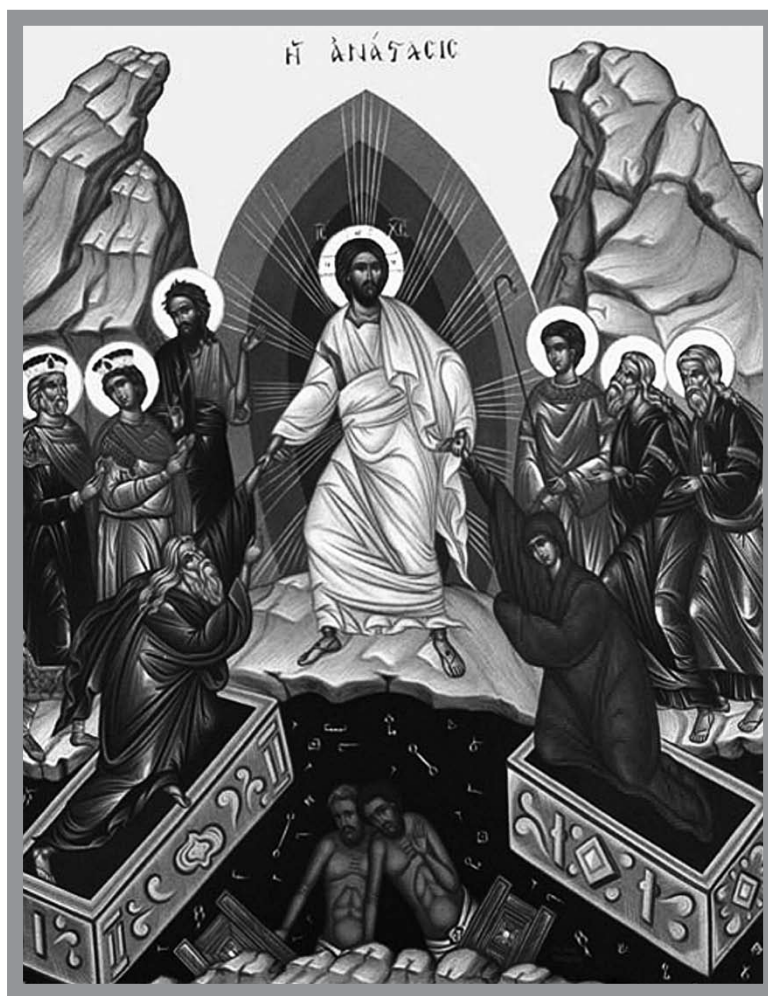
Oleme kindlad, et surm, mis meie eest salasuslikul kombel ära on võidetud, ei oota meid ees, vaid on juba selja taga.

Ülestõusmisest lähtuv „vaimulik realism” ütleb, et meie Kristuses jumalikustunud olemus ei ole ideoloogia, vaid tõelus, ja see tõelus ei ole „lihas ja verest”, vaid **Pühast Vaimust**; see on „vaimulik” sõna kõige otsesemas mõttes.

Jätkem samuti koheselt kõrvale sõna „vaimne, vaimulik” idealistlikud tõlgendused. See ei tähenda kehatut olemist vastandina ihule ja mateeriale. „Vaimulik” tähendab „seda, keda hingestab elava Jumala Hingus”, kes elab vabana igasugusest surmast ning piibli mõistes „lihalikust”, mis pole samuti ei bioloogiline ega aineoline olemine, vaid surmast ja patust haavatud inimese eluseisund. Sõna sai „lihaks” just selleks, et vabastada see „liha” patust ja surmast. Sõna surnuist ülestõusmine on meie võit ja meie vabanemine: kogu meie olemus saab nüüd hakata elama Vaimus selles samas meie praeguses ihus.

Nii saab kogu meie ajaloost suur paasapäha, mis algab meie olemuse südames Püha Vaimu väljavalamise kaudu ja lõpeb meie ihu muutumisega, kirkastumisega (Rm 8:11 ja Fl 3:21). Seepärast ei saa kristluse salasust sugugi taandada mingiks uut moodi moraalireeglistikuks: meie käitumine, ärgem seda unustagem, on Vaimu toimetel meis aset leidva põhjaliku ja täieliku uuenemise viil. Elava Kristuse külge pookimisega meie juur muutus (Rm 6:5). Meis voolab uus elumahl, mis paneb meid kandma valguse vilju. Nüüdsest saame elada „Jumalale”, sest oleme „jumalikustatud” täies tões.

Kogu kristlik sõnum on siin: Elu ilmutas ennast lihaks saanud Sõnas ja Temast anti meile teada Tema surmas ja ülestõusmisest. „Teha igast asjast euharistia, tänuandmine”, tähendab anda tunnistust surnuist üles äratatud Kristusest, anda Kirikule kohalolu maailma südames. „Ära tunda teda ja tema üles-

tõusmise väge” (Fil 3:10) seisneb liikumises, millega Kristus laskub meie sügavaimasse sisemusse, et tuua meid taas Elu valgusesse. See on ristimise liikumine, mida me juba mainisime, **laskumine ja taastõusmine** kogu oma vaimulikus realismis, mida Vaimu vägi iga päev meie isiklikus elu uuendab: surnuist üles äratatud Kristus tuleb meie sisse ja laseb meil juba praegu osa saada oma auhiilgusest.

Just nii saab selgeks Risti salasus, mille Ilmutus on tõeline apokalüpsis, ilmutuste ilmutus. Sest valguse Sõna, mis meisse tungib, kohtub meie pimedusega. „Elu oli inimeste valgus”, ütleb püha evangelist Johannes, „ja valgus paistab pimeduses, ja pimedus ei ole seda omaks võtnud.” (Jh 1:4-5).

PÜHADE PÜHA

Niisiis selles üksildase inimese paigas, pühas paigas, mida ei saa täita miski, mis on sellest ilmast – seal, seesmises pühimus, mille ristimisvesi puhtaks teeb ja armulaua veri põlema süütab – pühitseb surnuist üles äratatud Kristus suurimat kõigist pühadest, pühade püha.

Nüüd ei ole ma enam eraldatud ja võin öelda koos püha Atanasiusega: *Ülestõusnud Kristus teeb inimese elust kestva pidupäeva*. Sest pidupäev, püha, pole midagi muud kui ilu üleküllus; olemasolu, millest on saanud mäng, mis on vaba kasulik-olemisest, muredest, raskustest; jagatud sõprus; elu, mis on nii intensiivne, et isegi surm näib olevat ununenud. Püha on tulvil sundimatust, tasuta antud ja saadud, suur jah-sõna olemasolemisele, suur pidustus, mis ühendab lõpmatuse ja mõõtmatusega. „Tulge kõik meie Issanda rõõmu sisse”

– loetakse õigeusu kirikutes paasapäha hommikuteenistuse lõpul, korrates püha Johannes Kuldsuu jutluse sõnu. *Numvasikas on ette pandud – ärgu mingi keegi näljas ära, võtke kõik rõõmuga osa usus pidust. Keegi ärgu leinaku eksituse pärast, andeksandmine on hauast hiilguses üles paistnud. Keegi ärgu kartku surma, sest Lunastaja surm on meid vabaks teinud. See, kes läks alla põrgu, võttis põrgu vangi ja tegi ahastusevalu temale kui see Tema ihu külge puutus. Ta võttis vastu maapõrmu, aga leidis eest taeva. Surm, kus on sinu astel? Põrguhaud, kus on sinu võimused? Kristus on üles tõusnud ja elu võimutseb!*

Nii saab kristlik askees olla üksnes **pashaalne, salasuslik, jumalasõnaline, elavakstegev, sest Kristuse Rist vabastab meid iga päev, kuna ükspäinis temas on lepitus, teenimine, täielik andmine, Agape**. Nii oleme meiegi täna Kristuse ülestõusmise tunnistajad koos kõigega, mida see nõuab ja sisaldab. Tunnistuse andmist, mis võib minna oma elu andmiseni, martüüriumi, nagu näitab kiriku lähiajalugu. Aga see eeldab, et hoiaksime kogu aeg pilgu Selles, kes on ajaloo Isand, ega lämmataks Tema Vaimu. Side Kristuse ülestõusmisega ja meie ühiskondlik-poliitiliste probleemide vahel kannab tegelikult Armu abil käsuõpetusest üle astumise tõeliselt evangeelset märki. Nii kaua kui me otsime evangeeliumist ajaloo olukordadele vastavat käsuõpetust, jääme kogu aeg sündmustest maha ja lõpuks saame sellest teatud alaväärsuskompleksi, mis pole kunagi hea nõuandja. Aga meie ei ole enam käsu all; ometi ei maksaks seda ära unustada ja just selles seisnebki vabadus, millega Kristus meid on vabastanud ja surnuist üles äratanud.

Sest kui Kristust poleks surnuist üles äratatud, jääks viimane sõna endiselt surmale; pühadejärgsed päevad oleksid põrm ja üksindus. Aga kui Kristus on surnuist üles äratatud, on paasapäha „pühade pühad” nii, et läbi argipäevade, alalises võitluses rumaluse ja vihkamisega, isegi läbi märtrisurma oleksime ikka pühademeeleolus.

Seepärast on tarvis, et kogu teoloogia (ja meie liturgia) võimaldaks meil alati tunda, et kirikupühade ja vaimuliku kaemuse vahel on tihe side, sest Kirik on Ülestõusnu Aupaistus maailmas. Pühitseda liturgilist püha, ja iga liturgiline püha väljendab ühel või teisel kombel Kristuse surnuist ülestõusmist, tähendab astuda ühendusse ülestõusmise vaimuga, mis kogu tõelust kannab. Püha annab igäihele ja kõigile esmase elava Jumala kogemuse. See avab südame silma Tema kohalolule ja teeb meid võimelisteks sisevaatluses imetlema inimeste tõe, inimpalge pühakuju, „asjade leeki”. Seepärast saab tänapäeval ainult liturgiline püha võimaldada Jumala tagasipöördumist. Ainult inimesed, kes on isegi risti kandes pühademeeleolus, võivad tunnistada, et Jumal tuleb tagasi. Püha on inimene, kes leegitseb ülestõusmise rõõmus, kes avastab seeläbi **teistsuguse teadmise**, mis on lahutamatu armastusest ja ilust; teadmise olemuse terviklikkusest, mis ühtaegu saab üheks ja avab ennast rõõmus. Osadusteadmise, pühitsusteadmise, karske joobumus Pühas Vaimus.

Paasasalasus, mis on ka meie ristimise salasus, saab surmade-ülestõusmisest kaudu osaks meie elust. Isegi kõige rängemas, kõige väljakannatamatumas katsumuses kui kogu elu näib kokku varisevat, isegi siis ilmub pidupäev hõõguva sõna südames uuesti nähtavale. Sest purustatud, kuid mitte karestunud süda ja usus enda kanda võetud võimatu saavad kummaliseks ülestõusmiseks. Surnuist üles äratatud Kristus muudab ära selle olukorra ja taasloob põrmustatud inimese.

Seega võime lõpetuseks tõdeda, et Kristuse ülestõusmise varjatud vägi on alus, millele Jumal oma igaviku-eelses plaanis kõik asjad on seadnud; oma imeliselt ustavas plaanis, mis ilmutab Elu Andi selle esmasest ilmutamisest kuni eluandval ristil täide minekuni; plaanis, mis on lõplikult teostunud inimeseks-olemises, mille Jumala Poeg enese peale võttis ja oma Isikus ühendas Kolmainu eluga. Seepärast saab paasasalasust kogeda ainult Kirikus. Kirikusse jääb alati seks **surma ära võitnud Armastuse tulemine**.

✠ STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

EAÕK VAIMULIKE KOKKUTULEK TUHALAANES

Arhidiakon Justinus

Foto: Gemadi Baranov

10.–11. märtsil toimus Tuhalaanes Kopra talus järjekordne EAÕK vaimulike kokkutulek. Varem on need kogunemised leidnud aset Pärnumaal Pootsi-Kõpu koguduse juures Maria talus, kuid, nagu ütles ka metropoliit Stefanus, tingis seekordse toimumispaiga kohalike endi soov. Nimelt soovib Tuhalaane Jumalaema Uinumise koguduse rakuke taasasutada kogudust, mis kunagi suleti. Sügisel käisime metropoliidiga sealse olukorraga tutvumas ning siis tekkis ka idee korraldada seal vaimulike koosolek.

Tuhalaane kirik on praegu küll varemetes, kuid alates möödunud sügisest on teenistusi peetud lähedal asuvas endises kiriku koolimajas, mida kasutatakse ka küla kooskäimiskohana. Kogudus on veel registreerimata, kuid loodetavasti toimub see eelseisval EAÕK Täiskogul. Koguduse vaimulik on preester Eelija (Ojaperv), keda aitab preester Miikael Raissar. Kuna oli suure paastu esimene nädal, loeti seal ka Püha Andrease kaanonit ning koos sellega pühitseti Tuhalaane koguduse lugejaks Anti Sõlg.

Esimesel päeval olid esmalt päevakorras majandusküsimused. Kirikuvalitsuse liige ja EAÕK Varahalduse nõukogu esimees Avo Tõlpt tutvustas EAÕK üldist majanduslikku olukorda, selle aasta eelarvet ning plaane, mis tuleb tänavu kindlasti täide viia. Prioriteediks

on piiskopkonna keskuste rajamine Pärnusse ja Tartusse, et peagi valitavatel piiskoppidel oleks võimalik nendes linnades elada ja töötada. Teiseks prioriteediks on Ööriku kloostri ülesehitustööde majanduslik külg (töö vaimuliku sisu kohta vt lk 8). Arutati ka Kõmsi küünlavabriku ning küünalde müügiiga seonduvaid küsimusi.

Loomulikult kõneldi ka eelseisvast piiskoppide valimisest. EAÕK Täiskogu on juba kolm aastat tagasi kinnitanud piiskopkondade piirid ja koguduste kuuluvuse piiskopkondadesse: on Tallinna peapiiskopkond, Tartu piiskopkond ning Saare ja Pärnu piiskopkond. Samuti on loodud Tartu ja Saare-Pärnu piiskopkondade nõukogud, mis koosnevad kahest vaimulikust ja kahest ilmalikust liikmest. Kolm piiskopkonda määrati juba 1923. aastal, mil anti välja tomos Eesti õigeusu kiriku autonoomia saamise kohta. Piiskopkondade struktuur on seega olemas ja eeltöö tehtud, meie kohus on need nüüd luua ja piiskoppid valida. Metropoliit selgitas valimise protsessi, kirjeldades piiskopi sobivuse kriteeriume ja muid pidepunkte, et vaimulikud saaksid metropoliidile teha ettepanekuid kandidaatide kohta. Kandidaatide esitamine toimub pihi korras. 12. juunil toimuval EAÕK Täiskogul, kus on kohal kõikide meie Kiriku koguduste esindajad, sh ka eri piiskopkondade koguduste esindajad, jaguneb Täiskogu pärast üldkiriklike teemade käsitlemist piiskopkonna täiskogudeks ja esitatud kandidaatide hulgast valitakse piiskopkondadele piiskoppid.

Esimese päeva lõpetas isa Sakariase vaimulik mõtisklus (vt lk 6–7), mida tasuks tähele panna nii vaimulikel kui ka ilmikutel just selles suhtes, mida nad võiksid vaimulikult oodata.

Teisel päeval olid kavas enamjaolt liturgilised küsimused. Ülempreester Mattias Palli juhtimisel töötab **jumalateenistusraamatute redaktsioonitoimkond**, kes püüab meie teenistusraamatut täiustada, uuendada ja ühtlustada. Viimane teenistusraamat anti Eesti pinnal välja 1940. aastal. Komisjon on jõudnud sõnastuse küsimuses läbi vaielda koguõise jumalateenistuse ning on jõudnud liturgiiani. Koosolekul tutvustasid nad oma versiooni, et vaimulikud võtaksid selle teenimisel kasutusele ning teeksid omapoolseid ettepanekuid nii sõnastuse kui ka teenistuse korra kohta. Liturgilise küsimustiku teine osa puudutas piiskoplikku teenistust, mille puhul andsime koos isa Mattiasega selle läbi viimise juhised. Peamiselt puudutas see tehnilisi probleeme ning ka selle kohta oodatakse ettepanekuid ja täpsustusi.

Seejärel arutleti ühise kalendri võimalikkuse üle Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikus, mis on mõnevõrra kirgitekitav teema. Kõik vaimulikud olid ühte meelt, et EAÕK peaks Kristuse sündimise ning ülestõusmise pühi ühiselt tähistama, sisulistes küsimustes nii suurt üksmeelt veel ei olnud. On pakutud varianti, et tähistada liikumatuid pühi uue ehk gregooriuse ja liikuvaid vana ehk juuliuse kalendri järgi, nii nagu seda teeb õigeusu Kirik Lääne-Euroopas, Kreekas ja Ameerikas.

Lühidalt kokku võttes tähendab see, et kui kirikuaasta algab 1. septembril, siis alates esimesest suurest pühast, milleks on Jumalasünnitaja sündimise püha 8. septembril, tähistatakse pühi uue kalendri järgi, kaasa arvatud Kristuse sünni pühade tsükkel, mis algab jõulupaastust 15. novembril ja kestab kuni Issanda templisseviimise pühani 2. veebruaril. Liikuvad pühad algavad

vana kalendri järgi paasatrioodiga ja sõltuvad sellest, millal on esimene püha-päev pärast kevadise pööripäeva järgset täiskuud. Sellesse ajavahemikku jääb ka jõuludega seotud Neitsi Maarja rõõmu kuulutamise püha üheksa kuud enne Kristuse sündi, mida peetakse uue kalendri järgi 25. märtsil, kõik paasatsükli pühad alates ülestõusmispühadest, nagu ka näiteks Issanda taevaminemise püha või nelipüha, on aga liikuvad ning neid tähistatakse vana kalendri järgi.

Järgmisel aastal langevad mõlema kalendri ülestõusmispühad taas kokku, kuid mitmel pool Eestis, kus on kasutusel küll vana kalender, tähistatakse praegu Kristuse sünni pühi ka uue kalendri järgi paralleelselt, sest seda tingib reaalsus – ka lapsed saavad koju vanematele külla tulla ikkagi nende pühade ajal, mida riigis peetakse. Samuti tähistatakse ju ilmalikke pühi, nagu aastavahetus, uue kalendri järgi, kuigi vana kalendri järgi jääks see paastuaja sisse. Ilmaliku ja kirikuelu segunedes muutuks olukord väga segaseks ja me ei saa ju elada kahte elu. Siiski on lootust, et olukord laheneb positiivses suunas, mis eeldab aga selgitustööd kogudustes ning kohati ka ühtse Kiriku nimel oma isiklike soovide tagaplaanile jätmist.

Seejärel andsid preester Jüri Ilves ning allakirjutanu vaimulikele teada muudatustest Eesti Õigeusu Noorte Liidu juhtimises (vt lk 16). Isa Jüri rääkis senitehtust ning selgitas oma lahkumise põhjuseid, mina kõnelesin tulevikuplaanidest ning kuigi noortetöö eest vastutava vaimuliku vahetumine ei puuduta preestreid otseselt, soovisin ikkagi koputada preestrite südameustele, sest Noorte Liit on Kiriku üks osa ja noortetööd saab paremaks muuta kõigi ühise osalemise kaudu.

Foto: Margus Lepvalts

AMETISSE PÜHITSETI PREESTER MIIKAEL RAISSAR

15. märtsil, Laatsaruse laupäeva piiskoplikul liturgial Issanda Muutmise kirikus pühitses metropoliit Stefanus preestriks Miikael (Margus) Raissari. Isa Miikael, kes teenis seni diakonina

Põlva Peaingel Miikaeli koguduses, on nüüdsest Karula Jumalaema Kaitsmise koguduse preester. Samuti on tema ülesandeks Tuhalaane Jumalaema Uinumise koguduse taasasutamine. Isa Miikael on hariduselt agronoom ning ilmalikus elus töötab mööblitietevõtte Standard juhatuse liikmena.

TEGEVUST ALUSTAS RASEDUS- KRIISI KESKUS

Vaike Tammes

Käesoleva aasta 28. jaanuaril avati Tallinnas Raseduskriisi keskus. Avamistseremoonia leidis aset Tuukri tänava Ema ja Lapse keskuses. Rasedate nõustamine toimub sama maja kolmandal korrusel, samuti mõningates Tallinna haiglates.

Avamistseremoonial räägiti, mida selline keskus endast kujutab, milleks seda vaja on ning tutvustati lähemalt keskuse tegevust ja perspektiive.

Raseduskriisi keskusesse saavad pöörduda kõik rasedad, kes soovivad nõustamist. Teadagi on rasedus protsess,

mis lööb emotsioonid kõikuma. Isegi siis, kui rasedus on planeeritud ja beebi väga oodatud, tuleb ikka ette hetki, mil vajatakse tuge, südamepuistamist ja toetust oma emotsioonidega toime tulekuks. Samuti oodatakse nõustamisele neid, kes on kaotanud lapse või kes on pidanud tegema aborti ning ei oska oma eluga hetkel edasi minna, ja loomulikult paljude teiste muredega. Raseduskriisi nõustamist on võimalik saada ka telefoni ja Interneti teel.

Lähemal ajal plaanitakse avada selletaoline keskus ka Tartus. Samuti toimuvad nõustamised Rapla maakonna haiglas. Oodatud pole ainult rasedad üksi, vaid ka kõik need, keda rasedus lähedalt puudutab, ehk siis tulevane isa ja teised pereliikmed.

Lähemat infot on kõigil huvilistel võimalik leida internetiaadressil: www.rasedus.ee

Foto: Taniel Kirikal

Preester Sakarias Leppik

EUROOPA KOMISJONI PRESIDENT VÄISAS OIKUMEENILIST PATRIARHI

KONSTANTINOOPOL, 11. aprill, AP – Euroopa Komisjoni president Jose Manuel Barroso külastas oma kolmepäevase visiidi käigus ka Tema Pühadust, oikumeenilist patriarhi Bartholomeos I.

Kohtumisel patriarhiga tervitas Barroso Türgi otsust tagastada teatud varasid, nagu koolihooneid, kirikuid ja hooldekodused juutidest ja kristlastest omanikele, kellelt need olid ära võetud aastakümneid tagasi.

Türgi omastas nimetatud varad 1974. aastal – peaaegu samal ajal, mil alustas Küprose okupeerimist. Barroso nimetas Türgi otsust teretulnud sammuks Türgi mitte-

moslemi kogukondade probleemide lahendamiseks.

Patriarh Bartholomeos ja Jose Manuel Barroso vestlesid ka võimalustest avada Halkis Heybeliada saarel taas kreeka õigeusu teoloogiline seminar, kus enne sulgemist lõpetasid kooli viimased viis tudengit 1985. aastal.

JERUSALEMM PATRIARH TEOFILOS III TEGI VISIIDI OIKUMEENILISSE PATRIARHAATI

KONSTANTINOOPOL, 3. aprill, ANA – Jeruusalemma patriarh Teofilos III tegi ametliku visiidi Oikumeenilise Patriarhaati Konstantinoopolis, kus kohtus oikumeenilise patriarhi Bartholomeosega.

Pärast kohtumist ütles patriarh Teofilos, et sellised visiidid väljendavad õigeusu Kiriku ühtsust ning annavad võimaluse tunnustada Oikumeenilise Patriarhaadi rolli ja tähtsust ning ka toetust Jeruusalemma patriarhaadile.

ALEKSANDRIA PATRIARH TEODOROS TEGI AMETLIKU VISIIDI KÜPROSE KIRIKUSSE

ALEKSANDRIA, 20. märts, Aleksandria patriarhaadi uudised – Tema Õndsus, Aleksandria patriarh ja paavst

Teodoros II tegi ametliku visiidi Küprose kirikusse 13. – 20. märtsini.

Patriarhi saatsid visiidil Memphise metropoliit Pavlos, Aksumi metropoliit Petros ja Zimbabwe metropoliit Georgios. Patriarhi võtsid vastu Küprose ja Uus-Justinia-na peapiiskop Chrisostomos II, Küprose haridus- ja kultuuriminister Andreas Dimitriou ning Kreeka suursaadik Küprosel Dimitri Rallis.

Visiidi käigus külastas patriarh Teodoros Kykose, Mahairase ja St Eraklidi kloostrid, Küprose peapiiskopkonda ning mitmeid metropooliaid, nende seas Kyreneia, Kitioni ning Tamassose ja Orinise metropooliat.

Patriarh Teodoros kohtus ka Küprose presidendi Dimitri Christofiasega ning teenis koos peapiiskop Chrisostomosega Nikosia peakirikus patriarhliku liturgia. Patriarh tegi külaskäigu ka Kreeka suursaadkonda Nikosias, pidas Larnacas patriarh Petros VII eest hingepalve ja visiteeris türklaste okupeeritud Ammohostose linna kultuurikeskust.

KONGO LENNUÕNNETUSE ELAS ÜLE KA KESK-AAFRIKA METROPOLIIT IGNATIOS

KINSHASA, 15 aprill, Reuters – 15. aprillil Kongos toimunud Goma lennuõnnetuses jäi ellu ka Aleksandria patriarhaadi Kesk-Aafrika metropoolia pea, Tema Eminent Ignatios.

Lennuõnnetuse hetkel oli Kinshasasse suundunud lennufirma Hewa Bora Airways lennuki pardal 79 reisijat ning viis meeskonnaliiget. Kolm päeva pärast lennuõnnetuse toimumist oli leitud 46 hukkunut ja 76 inimest toimetatud haiglatesse.

Lennuk kukkus alla Goma rahvusvahelise lennuvälja lähedal Ida-Kongos ning see rammis rahvast tulvil väikeste poodide kvartalit Birere rajoonis.

GEORGIA PATRIARHI VEENMISJÕUD LÕPETAS POLIITILISE OPOSITSIOONI NÄLJASTREIGI

THBILISI, 20. aprill, The Georgian Times – Pärast seda, kui Georgia katolikos-patriarh Ilia II oli käinud vestlemas näljastreiki pidanud Georgia opositsiooniga, lõpetas opositsioon 17 päeva kestnud näljastreigi ja alustas ettevalmistusi üldvalimisteks.

Georgia ülipopulaarse patriarhi külaskäik näljastreiki teostava opositsiooni juurde oli ülimalt õigeaegne, kuna tervislik seisund oli halvenenud juba mitmel streikijal.

Georgia Õigeusu Kirik on hiljutiste küsitluste kohaselt kõige mõjukam avaliku arvamus kujundaja riigis. Nii selgus IRI ülevaatest, et Georgia inimesed peavad õigeusu Kiriku tegevust riigi jaoks kõige olulisemaks. Tänavu 5.-16. veebruarini läbi viidud küsitluse kohaselt nimetas 94, 2 protsenti küstletuist patriarh Ilia II Georgia kõige usaldatavamaks avaliku elu tegelaseks.

EAÕK UUED TRÜKISED

Ajakirja Usk ja Elu 5. numbrist saab lugeda ülempreester Aleksander Wära ti ühekümne aasta tagust mõtisklust õigeusust kui eesti rahva enesemääramise tegurist. Arhimandriit Hiiob Getcha Pariisi püha Sergei Õigeusu Teoloogia Instituudist selgitab varase Kiriku kanoonilise pärimuse põhjal piiskopi, piiskopkonna ja kohaliku kiriku mõisteid, arhimandriit Grigorios Papathomas kirjeldab Balti riikide näitel kirikliku teisesuse ja osaduse muutumist „kiriklikuks allaneelamiseks”. Ülempreester Boris Bobrinskoi ning Aleppo metropoliit Paul Yazigi kirjutavad õigeusu sõnumist ja teoloogiast XXI sajandil mood-
sate massiteabevahendite ning üleilmastumise tingimustes. Jätkuvad eelmistes numbrites alustatud vaimuliku elu juhised 1857. aasta ajakirjast Jumala Kartuse

Kool ning Püha Johannes Kuldsuu ristimisjutlused, Johannes Kuldsuu tähtsusest kopti kiriku traditsioonis kõneleb metropoliit Bishoy. Ajaloolehekülgedel teeb David Vseviiov sissevaate Bütsantsi diplomaatiasse ning Jüri Kotšinev tutvustab Gruusia õigeusu kirikut. Ajakirjanumbri kunstiosa kujundab Vive Tolli graafika.

Raamat „Eesti algupärased õigeusu kirikulaulud” jätkab koostaja Kristi Sarapuu Eesti Muusikaakadeemias 2001. aastal kaitsitud bakalaureusetööd. Kogumiku eesmärk on koondada võimalikult palju nii juba varem trükitud kui ka ainult käsikirjades olevaid eesti algupäraseid kirikulaule, võimaldamaks nende kasutamist praktilises kirikulaulutöös ning hõlbustamiseks seni käsikirjaliste laulude levimist eesti õigeusu kirikurahva seas ja laiemaltki. Eesti algupäraste õigeusu kirikulaulude loomine sai alguse XIX sajandi lõpus, mil toimus üldine rahvuslik ärkamine. Käesoleva kogumiku laulud pärinevadki XIX sajandi lõpust ja XX sajandist. Raamat on kavandatud kolmeosalisena. Esimeses osas on avaldatud 145 laulu kaheteistkümnelt heliloojalt, kellest paljud on saanud ka vaimulikupühitsuse. Laulud on paigutatud esmalt heliloojate tähestikulisel järjekorras ja seejärel ühe helilooja löikes teenistuse ja talituste järjekorras, vaimulikud laulud nende järel tähestikuliselt. Kogumikule on kirjutatud eessõnad Tallinna ja kogu Eesti ülipühitsetud metropoliit Stefanus ning muusikateadlane Toomas Siitan.

Raamatuga „Õnnetus olla väike kirik väikesel maal (Teoloogiline tõde Eesti õigeusu Kiriku kohta)” alustab Tallinna Püha Platoni Õigeusu Teoloogia Seminar

oma raamatusarja „Ajaluugu ja teoloogia”. Seminari dekaani arhimandriit Grigorios D. Papathomas avaraamat toob õigeusu Kiriku ajalooliste ja õiguslike aspektide valgusel selgust Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku komplitseeritud suhtesse naaber-patriarhaadiga. Metropoliit Stefanus ütleb raamatu eessõnas: Eesti-küsimus on ennekõike südametunnistuse asi, kogu õigeusu südametunnistuse asi, torkiv pind, mis näitab, kuidas me evangeeliumi mõistame ja selle järgi elame oma suhtumises kõige väiksemasse, keda kõige suurem ebaõiglaselt rõhub, sest väike on jätetud iseenda hooleks. Probleemid, millest isa Grigorios Papathomas meile räägib, on tõelised. Need eeldavad suuri panuseid nii moraali vallas kui ka kirikutevahelistes suhetes. Nõuda valjul häälel rõhutuile vabadust on üks asi, aga maksta koos rõhututega selle vabaduse eest ränka hinda siirast ühtekuuluvustundest ja vankuma löömata on hoopis midagi muud! Käesoleva raamatu pealkiri on selle õnnetuks, kuid ilmekaks näiteks.

TULEMAS

Metropoliit Stefanuse raamat „Kõrbeisade vaimsus: Katsumus kogu eluks” on Tallinna Püha Platoni Õigeusu Teoloogia Seminari uue sarja „Ajaluugu ja teoloogia” teine raamat. Teos annab ajaloolise ülevaate munkluse algusajast, selle tekkepõhjustest,

palveelu olemusest ning askeesi põhimõtetest. Metropoliit Stefanus: Õigeusu vaimsuse valinud inimene seab endale eesmärgiks kirgede vaigistamise ning pöördub jäägitult ja usaldavalt teele, mis viib Jumala juurde. Ta juurib välja kurjuse eod ka kõige sügavamast sisemusest, ja, olles nõnda end avanud Jumala piiritule armastusele, õpib tõeliselt armastama ligimest. Selline on õigeuskliku vaimne teekond, mille finaali lahvatav otskui ilutulestik surma äravõitnud Kristuse valguse taustal. Samasugune on ka käesoleva teose eesmärk – meenutada, et elu ei saa üles ehitada keeldudele, sest Kristuse õpetus vastandub keeldudele – ning julgeda öelda, et vabadust ei pea piirama ja minna tuleb lõpuni ka siis, kui lõpus ootab ülim vangistus – surm –, et seejärel isiklikult kogeda ainsat tõelist uude olemisse üleminekut – ülestõusmist! [- -] Olgu käesolev, õpetlikul eesmärgil kirjutatud tagasihoidlik raamatuke meile abiks ükskõiksuse ja põlguse – meie tsivilisatsiooni vahu – kõrvaleheitmisel, ja õhutagu meid sama inimesele tõelise vabaduse kinkinud ning ristilöödud Jumala vaesteks ja rahumeelseteks sulasteks.

Raamatuid saab osta EAÕK kogudustest, Tallinna Püha Siimeoni ja Naisprohvet Hanna piiskopliku kiriku kauplusest (Ahtri 5) ning Eesti suurematest raamatukauplustest.

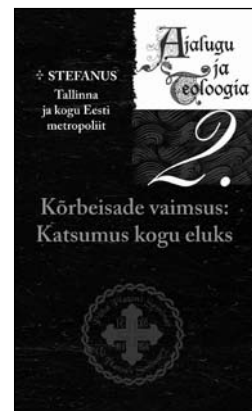
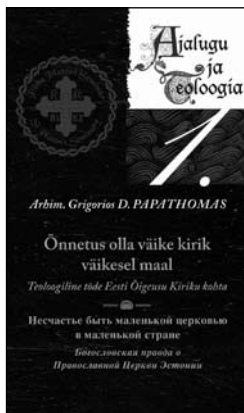

Foto: Taniel Kirikal

REFLEKSIOON VAIMULIKUST AMETIST

Preester Sakarias Leppik

I Preester ja ligimene

***Preester on vaimulik autoriteet ühiskonnas**

Vaimulikul võivad olla omad vead, mis vähemal või enamal määral silma paistavad. Ta ei vaidlusta neid ega salga, vaid tunnustab vajadusel. Samas ei kasuta ta ära iga võimalust oma vigade rõhutamiseks või esiletoomiseks, nendega omamoodi edvistades. Preester tajub oma asetust ühiskonnas ning arvestab alati sellega, et tema tegevus on avalikkuse ja ajakirjanduse luubi all. Sestap on ebanormaalne, et vaimulik välistab suhtlemise ajakirjanikega, andes neile võimaluse mõista, et tal on varjata minigeidki valgustkartvaid samme. Pigem tuleb saavutada olukord, kus meedia hea meelega pöördub vaimuliku poole kommentaaride saamiseks ja arvestab temaga. Vaimuliku konsultatsioon piiskopiga on siin esmatähtis. Nagu on tähtis ka vaimuliku suhtlemine kohalike omavalitsuste, kodanikuühiskonna organisatsioonide ning äriühingutega.

***Preester on autoriteet koguduses, kus ta teenib**

Teistsugune olukord ei ole võimalik. Millist elu elaks kogudus, kui nende preester ei oleks nende jaoks autoriteet? Kaude on võimalik küll, et mõni koguduseliige ei talu preestrit silmaotsaski või mõni teeb talle etteheiteid. Preestril peab aga olema koguduse kui terviku lugupidamine ning temas kui vaimuliku juhis ei tohi olla kahtlusekübetki.

***Preester on arvamusiidder oma kogukonnas, kus ta teenib**

Koguduse vaimulik on avaliku elu tegelane. See asetab talle kindlalt piiritletud kohustused terve kogukonna ees, mida ta teenib. Kui ta tahab olla tõsiseltvõetav ka nende seas, kes tema kogudusse ei kuulu, siis oskab ja tahab ta õigeusu kaanonitele vastavalt võtta sõna ja kajastada kiriku seisukohti tervet kogu-

konda puudutavates küsimustes. Preester ei ole sahvrisse peitu pugev hiir, ta ei väida nagu vahest mõni äärmuslik kreeka munk, et ühiskonna asjad on maailma asjad ja „mina nendega ei tegele”. Kui preester tahab olla munk, läheb ta kloostrisse. Aga avalikkusega suhtlev ja ühiskonnas elav preester mitte ainult ei esita kiriku seisukohti, vaid tänu oma haritusele on tal oskus suunata avalikku dispuuti ka õigeusu Kirikus väljendatava headuse, inimesearmastuse ja hoolivuse suunas ja seetõttu on ta arvamusiidder – sarnlevalt külavanema, vallavanema või koolidirektoriga.

***Preester on haritud (lugemus, teoloogilise dispuudi läbiviimine, hermeneutika tundmine, kanoonika tundmine)**

Õigeusu Kirikut peetakse vähemasti Eestis intelligentsi, rõhutan, intelligenti seas esmalt filosoofide ja kirikuisade tarkuse kandjaks. Sestap on vaimulik, kui ta tahab esindada Kirikut väarikalt, kohustet tundma teoloogilise dispuudi läbiviimise oskusi. Preester valdab ajaloolise kasuistika sünoptilist ja analüütilist vaatlemist ja oskab seda võrrelda kaasaja nähtustega. See viimane on vahest õigeusu preestri üks tugevamaid külgi. Kanoonika kui oma Kiriku õiguslike õpetuslausete tundmine on hädavajalik, et kanda edasi Kiriku püha traditsiooni. Seetõttu oskab vaimulik ka tihedaima töökoormuse juures leida aega lugemiseks ja enesetäiendamiseks. Elukestva õppe kohustus ja vajadus on igal vaimulikul elementaarselt.

***Preester on teenija – liturgia läbiviimine nõuab tahet seda läbi viia, oskust mõista liturgilist hingamist, tahtmist õppida vigadest**

Preester ei mängi oma kogudustes piiskoppi ega isepäalist kirikhärrat. Kui ta seda teadlikult ei tee, siis ei tee ta seda ka alateadlikult. Kuna koguduses keskendub kõik armulaua salasusele liturgias, olgu seda pühitsev vaimsus preestril ka muul ajal ning muudes suhetes. Ja kui see ei ole hetkeliselt võimalik tema iseloomuomaduste või mõne muu inimesu suhetes ette tuleva takistuse tõttu, siis pöördugu ta alati mõttes Aujärje ette, et oma meelsust jahutada ning kinnitada. Preestri ja diakoni suurim voorus on oma ja teiste vigadest õppida ja seetõttu vigu enam mitte korrata. Inimeste ja enda ettetulevad eksimused juhatavad preestrit talle nii hädavajaliku pihikogemuse kollekteerimise juurde. Liturgilistes küsimustes on tihti väga kerge oma väljakujunenud paindumatust kaitsta väitega, et „traditsioon on selline”. Aga kui piiskop õnnistab teisiti, nähes vajadust kogu Kiriku liturgilise elu terviklikkuse ehitamiseks? Kas siis jäädakse ikka enda juurde?

Liturgiline hingamine on minu märksõna. See eeldab tegelemist liturgilise teoloogiaga, aga ennekõike õpitu kogemist praktilises liturgilises teenimises. Vead on loomulikud, aga teadlikult praktiseeritav ebaloomulikkus või keskendumuse puudumine näitab, et puudub intentsioon ehk tahe liturgia kulgu terviku kontekstis mõista. Tähelepanematus liturgias toob kaasa teenistuse lonkamise või teenistusrütmi puuduse, pikad põhjendamatud pausid või liigse kiirustamise, teoloogiliselt põhjendamatud liigutused ning liikumised. Liturgilised liigutused, liikumised, valitult liturgiliste tekstiosade lugemine või nende muugavusest ärajätmine, samuti kirikuriistade asetus peavad olema teoloogiliselt põhjendatud. Liturgiline *ikonomia* ei ole vabandus millegi tegemata jätmiseks, vaid erand! Mõõdanikus tekkinud sisust ja põhjendamatust liturgilisest balastist tuleb vabaneda. Kuidas vabaneda nii, et mitte osatada usklikke, on esmalt piiskopi ja preestri ning siis preestri ja tema koguduse omavahelise tunnetuse ning usalduse küsimus. Usaldatavat vaimulikkude kuulatakse ja tema selgitused kogudusele on reeglina piisavad.

***Preester käib ajaga kaasas ning suudab koguduseliikmele seletada õigeusu väärtushinnangute ning ühiskonna hetketõmbetuulte vahet**

Tihti on just vaimulik see, kelle juurde tullakse ka väljastpoolt kirikuringkonnast, et saada vastuseid teravatele inimesi puudutavatele ja ühiskondlikult ärevatele küsimustele. Just siin aitab vaimulikkude hermeneutiline taju ning teadmised. Seetõttu on vaimulik inimene, kes hoiab end kursis ühiskonnas toimuva ning eeskätt abstraktse eetika valdkonnast puudutavate diskussioonidega.

***Preester on alandliku meelega ja kuulab piiskopi tahet**

Läbi aegade on eri kirikuis kerkinud preestreid, kes tõlgendavad kaanoneid nende ja piiskopi suhetest selle järgi, kuidas neile endile on kasulik. See sisaldab hulgaliselt võimalusi etteheideteks kuni näiteks selleni välja, et preestri tõlgenduses ebakanooniliselt käitunud piiskop on katkestanud õige austamise praktika ja ei ole seetõttu pädev piiskopina toimima. Preesterlik kohtumõistmine piiskopi üle väljaspool lubatavat kanoonilisust valmistab teed ainult diabolsele tegevusele Kirikus. Sest kui preester ei näe enam piiskopis esmalt Kristuse pühitusliku seisuse kandjat, vaid kõigest piiskopkonna administraatorit, siis peaks see vaimulik tegelema tõsise palvetööga, küsides endalt, kas ta on õiges ametis?

***Preester püüab alati mõista pan-ortodoksset kirikuelu, andes sellele oma tegevusega lisaväärtusi ning vältides kildkondlikuks muutumist**

Ükski autonoomne Kirik ei pääse rahvuslikkusest ja rahvuslikud elemendid liturgilises elus, kirikulaulus, kirikutekstiilidel või vaimulike rõivastel kannavad teatud identiteedimärke, ent seesama Kirik peab hoiduma rahvusluse kui kohaliku iseloomujoone sisulisest rõhutamise õigeusu Kirikus. Seda nõuavad meilt kaanonid. Seetõttu on vaimulik kursis maailma õigeuskirikute tegevuse ja tähtsündmustega, et mitte muutuda kildkondlikuks ning keskendada end kõigest autonoomse kiriku siseprobleemidele. Pan-ortodoksse kirikuelu vaatlemine annab vaimulikele tihti hinnalisi ideid ning avarab preestri maailmanägemist, andes talle pildi kogu õigeusmaailma elust. Meie Kirikut hinnatakse tõsiselt ainult siis, kui välisriiki või teise kiriku alale sattunud EAÕK vaimulik on suuteline kaasa rääkima ja diskuteerima õigeusmaailma puudutavas üldises probleemistikus. Kui vaimulik näeb vaeva, et õppida enne välismaale minekut tundma säälsel kohalikkude traditsiooni ja oskab seeläbi seda austada, on suhtluslävi veelgi madalam ja sellest sünnib usaldus EAÕK vastu.

***Preester ei võta osa etnilistest lahkeliidest rahvaste ja religioonide vahel ega kannu neid edasi**

***Preester ei kannu edasi ajaloolist viha**

Vaimulik annab andeks rohkem kui „seitse korda seitse korda”. Hoolimata õigeusrahvaste kannatustest läbi ajaloo ei ole vaimulik keegi, kes kannaks edasi etnilist või religioosset viha. See viha võib temas endas inimloomusest paratamatult küll hõõguda kui tahes kaua, ent väljapoole see paista ei tohi ega tohi see tekitada ka ühtki vihasammu. Ksenofoobia ja rassivaen, ühe rahvuse teisest väarikamale paigale tõstmine ei ole õigeusu vaimuliku levitatavad nähtused. Kõik rahvad on enne Paabeli keeltesegamist rääkinud ühte ja sama keelt ning ükski tervikuna ei ole teisest millegi poolest parem. Meie sümpaatiat ortodoksset usku ja traditsiooni kandvate rahvaste suhtes argu tehku grammi võrragi väiksemaks austust teist usku ja traditsiooni kandvate rahvaste suhtes.

***Preester taunib iga tegevust, mille eesmärk on muuta inimese vaba tahet suhelda Jumalaga**

***Preester taunib iga tegevust, mille eesmärk on muuta inimene religiooselt otsustusvõimetuks**

Õigeusu vaimulik sekkub otsustavalt, kui näeb, et keegi püüab väe- või muuta kellegi väärtushinnanguid ning vaba tahet suhestuda Jumalaga. See võib raskeimatel puhkudel lõppeda ka vaimuliku märterlusega. Muidugi on selge, et ise märtriks saamist otsima minna tähendab oma ego, edevuse ja kiivuse sellist väljendamist, kus keegi tahab võtta ise märtripositsiooni tolle

asemel, kellele Jumal selle mõelnud oli. Ehk püüdu olla Jumalast targem. Ehk kõrkuse ülimalt väljendust.

Küll aga on inimese usulise otsustusvõime ja vaba tahte kaitsmine iga preestri kohus. Ja sellelt tasemelt üheskoos õigeusu õpetusega tuleb suhestada end ka poleemikasse ususektide või teiste religioonidega.

II Preester ja Aujärge

*Liturgia vorm ja sisu ja algus

Ajalises maailmas elades on kõik ära tabanud, kui tähtis on asjade vorm. Ilma vormita ei püsi sisu, vaid abstraherub ning hajub ja lahustub. Nagu lahustuvad alained tules. Liturgia vorm on aga iseenesest materiaalse ja immateriaalse seotus salajasel moel. Seetõttu ei saa seda vormi enam käsitleda kui lihtsalt sisuhoidjat, vaid elamise üht laiapinnalist toetuspunkti, mida võib võrrelda tsässonaga palverändaja eluteekonnil. Liturgia vorm on väga dramaturgiline. See olm võib suunata vaimulike silmi keskendumisele ainult selle ajas ning ruumis nähtavale ja toimivale tegevusele. Aga liturgilise vormiterviku tunnetus tuleb palvetada mujalt. Liturgia ei ole teater, mis nõuab läbiviijailt näitlejameisterlikkust. Liturgia on teispoelse tegevusega lahutamatu seotud lunastusdraama. Seetõttu peavad vaimulikud võtma aega kindlaks palveliseks keskendumiseks enne liturgiat, mis tähendab muidugi ka pisut enama ajaga arvestamist kui kirikusseminem ja kirikuriistade valmisseadmine. Et hakata hingama liturgia keskkonnas ja minna välja argikeskkonnast.

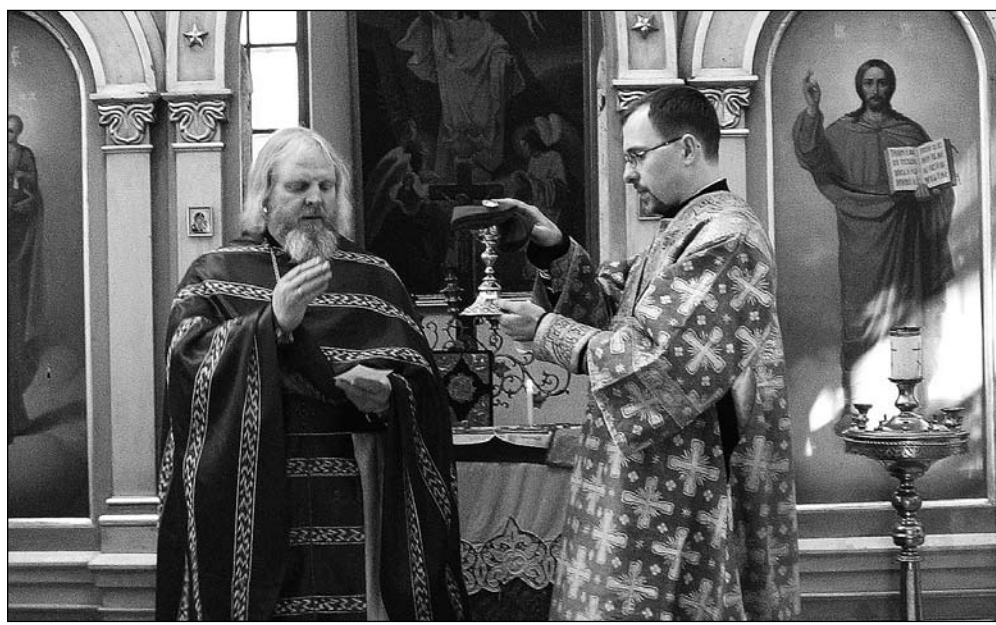

Foto: Peep Tarre

* Armulauavein

Preestri suhtumist Kristusesse näitab vahest kõige ehedamini see, millise veini valib ta armulaua pühitsemiseks. Kui ta hoiab kokku iga senti, minnes kompromissidele ja samas teades, mis on hea, siis läheb ta kompromissidele kõigega – sest Kristuse Ihu ja Veri on kiriku alus ja kui vundamendiga tehakse odavuse või muu asjaolu tõttu kompromisse, siis see ei ole väärika vaimuliku tegevus. On loomulik, et sama vein, millega preester pühitseb armulauda, on ka järelveiniks kogudusele. Mingite imelike surrogatide andmine kogudusele, olgugi tulise veega segatult, näitab, et preester ei austa oma koguduseinimesi.

* Ole vait

Kõige kindlam viis selgeks teha, et vaimulik võiks keskenduda liturgia kestel taevasele ja maisele kulgemisele on tõik, et vaimulik on vait. Vait siis, kui ta ei pea ise aktiivselt liturgias osalema: Jumalat ja inimesi õnnistama, palveid lugema

või salasust pühitsema. Vait siis, kui ta ise ei ole otseselt üht või teist liturgilist toimingut teostamas. Ükskõik mis ei oleks ka ahvatluseks jutule – kas küsimused piiskopliku teenistuse üksikasjades või asetus ümber Aujärge või kellegi ülesanne teha midagi või kommentaarid jutlustava preestri sõnastusele – ei korva ealeski vaikust Aujärge ümber.

Võib minna veelgi edasi: vaimulik olgu altaris vait, kuna ainult nii usuvad usklikud hinged, et see preester või diakon on surnud Kristuse pärast oma hirotornial. Vaimuliku vaikus on tema ilmi surma kõige kindlam tunnistaja.

* Aujärge ümber

Kõrgudes ise üle Aujärge serva, peab preester püsivalt tajuma, et tegelikult vaatab ta alt üles, nagu laps vaatab toidulauda, oodates vanemalt head. Aujärge ja selle ümber seismine ning doksoologia hüüdmine õpetab vaimulikke, et

valmistuda Jumala Taevase Aujärge ees au ja kiitust laulma. Samas on seismine kiriku Aujärge veeres ikoonilise atmosfääri hoidmine, et maise liturgia hüpotaas kajastaks taevast liturgiat ning annaks vaimulikule tuge Kristuse Ihu ja Vere salasust ette valmistada, pühitada ja jumalikustuvale kogudusele edasi anda.

* Ipsosis – pühade andide ülendamine

Kui preester tõstab karika koos disko-sega, siis selleks, et näidata kogudusele: siin on Kristuse haavast immitsenud ja kinni püütud veri ja vesi ning Tema Ihu. Oleme vere ja vee kinni püüdnud ja asume Tema tahtel seda jagama. Kui preester ei tõsta karikat üle pea, ei näe hinged midagi. Ainult kombetäitmiseks korraks rinnuni kergitet karikat ei näe keegi ega saa aru, kas, miks ja millal seda üldse taheti või peaks kogudusele näitama. Sama on proklamatsiooniga pühade andide esitlemisele neid ülendades. Miks preester hüüab: „Pühad annid pühadele”, ja kergitab need korraks diskoselt, neid nendele samadele pühadele näitamata? Jumal teab ja näeb, et Tema ohvrihu on püha, Temale ei pea midagi näitama. Usklikele hoopis tuleb näidata usu kinnituseks ja Püha Vaimu pitserina. Sellega ütleme, et need annid on tõeliselt olevad. Mitte virtuaalsed. Ande ja karikat tõstes ja kogudusele näidates manifesteerib armulauda pühitsev piiskop või preester Kristuse ülestõusmist ja seda, et Tema Ihu ja Vere ühenduse kaudu saavad ülestõusmisest osa ka usklikud ortodoksid.

Tuhalaane, 10. paastukuu päev 2008

Foto: Roland Põllu

USUÕPETUSLIKKE KÜSIMISI

Preester Tihhon Tammes

Mõnel pool võib veel näha inimesi preestri kätt suudlemas. Kas see ei kuulu mitte teistesse ajastutesse, mis oleks õigem ühes muude Bütsantsile omaste liialdustega minevikku jätta? Miks seda üleüldse vaja on?

Õigeusklikele igiomasel taval suudelda õnnistava vaimuliku kätt ei ole mingit

seost ilmaliku või ka lääne kristlusest tuntud käesuudlemistavaga, mis kuulus peamiselt seisusliku suhtlemiskultuuri juurde. Õnnistava preestri ja eriti piiskopi käe suudlemisel on otsene seos ikoonide austava suudlemisega. Nii nagu ikoonide austamine ja suudlemine ei kujuta endast pildikumdamist, vaid on suunatud sellel kujutatavale isikule, nõnda ei ole ka piiskopi või preestri käe suudlemine suunatud nende isikule, vaid Sellele, keda nad institutsionaalselt esindavad. Seega, suudeldes preestri kätt, suudleme tegelikkuses salal viisil piiskopi kätt, keda ta esindab. Suudeldes aga piiskopi kätt, suudleme me salasuslikult Kristuse enda kätt, nagu me püha Antiookia Ignaati ja teiste isade õpetustest ja Kiriku ühisest kogemusest (vt Jh 3:27-36) näeme. Seega on igati loomulik suudelda meid õnnistava vaimuliku kätt kui Kristuse kätt, kes meid tegelikult õnnistab. Võiks koguni öelda, et vaimuliku suusõnaliselt või risiiviisiliselt vahendatud õnnistuse saame

alles tema kätt suudeldes. Sellega me väljendame ühtaegu ka Issandale tänu õnnistuse eest.

Kui me kohtame korraga mitut vaimulikku, kelle kätt nende seast peaks suudlema?

Kui me kohtame mitut preestrit korraga, siis võime neilt kõigilt kätt suudeldes õnnistust võtta. Kui nende seas on aga piiskop, siis võtame üksnes temalt. Ei ole õige pöörduda lähetatu poole, kui lähetaja on kohal (vt Jh 13:16). Preestritelt võtame õnnistust siis, kui piiskop ei ole ligi. Ka preestrid ise võtavad piiskopilt õnnistust. Kui piiskoppe või preestrid juhtub palju koos olema, on mõistlik pöörduda vaid esimese poole nende seast.

Kuulu järgi on Kreekas ja Palestiinas tava võtta ka munkadelt õnnistust ja nende kättki suudelda. On see ikka õige tava?

Kirikus on tegelikult algusest saadik kõik kõiki õnnistanud. Kreekakeelne sõna „õnnistama” (εὐλογῶ) tähendabki „head sõna ütlemat”, ehk siis teisele Jumala ees südamest head soovima. Paljudel juhtudel on see saanud kristlaste – nii ilmalike kui ka munkade – vaheliseks tervituseks. Küll aga erineb vaimulikupoolne õnnistus ilmalike omast selle salasusliku ja otseselt päästva iseloomu poolest. Mis puutub munkade käe suudlemisse, siis see on ühest küljest välja kasvanud vaimuliku isaduse tavast, kus vaimulik laps tunnistab sellega üles oma poja seisust, ja teisalt selliste piirkondade praktikast, kus vaimulikud ja mungad riietuvad sedavõrd sarnaselt, et väliselt on neil võimatu vahet teha. Alandlik hing aga saab alati kasu. Seda enam, et karismad ei ole Kirikust kuhugi kadunud. Küll aga ei saa seda seada ülemaks preestri õnnistava käe suudlemisest ega ole ka õige, kui preester munga või eriti nunna käest õnnistust võtab.

Õed Theofili ja Theodekti ning metropoliit Stefanus Öörikul.

Foto: Toivo Treima

Õed Theofili ja Theodekti Johannes Eelkäija kloostri.

Foto: Internet

EAÕK koostöö Johannes Eelkäija kloostri

Madis Kolk

Märtsi alguses külastasid Eestit Kreeka Johannes Eelkäija kloostri igumenja Theodekti ja

Foto: Gennadi Baranov

Eestist pärit nunn Theofili, kellega koostöös asutatakse nunnakloostri Öörikule. 4. märtsil toimus selleteemaline kohtumine EAÕK Kirikukeskuses, kus osalesid metropoliit Stefanus, EAÕK Varahalduse juhataja Margus Lepvalts, õed Theodekti ja Theofili ning diakon Toivo Treima.

Kohtumisel arutati kloostri põhimõtete, planeerimise, käivitamise ja tegevusega seotud küsimusi. Töid hakati planeerima 2007. aastal ja esimese etapiga on kavas alustada 2008. aasta teisel poolel. Esialgse kava kohaselt peaks viie aastaga olema lõpule viidud kloostri rajamise ja käivitamise faas ning 10-15 aasta pärast võiks klooster juba iseseisvalt funktsioneerida.

Kloostri asutamistegevus jaguneb EAÕK ja Johannes Eelkäija kloostri vahel, kus nunnad suunavad kloostri rajamise sisulisi protsesse. Metropoliit Stefanus määras Öörikule rajatava kloostrikompleksi projekti koordineerijaks diakon Toivo Treima, kes on ühtlasi ka kontaktisik organisatoorsetes ning tehnilistes küsimustes Johannes Eelkäija kloostri, EAÕK ja projekteerijate vahel.

Johannes Eelkäija klooster asub Tessaalias piirkonna südames Larissa maakonnas Ossa mäeaheliku lõunaküljel Kissavosi mäel 1080 meetri kõrgusel. Kuigi

osa sellest pärineb juba XII sajandist, asutas kloostri tema praegusel kujul püha Damianos 1550. aasta paiku ning XVI sajandil sai see üheks Ida-Tessaalias võimsamaks kloostriks. Vana kloostri hoonete hulka kuulus ka Püha Johannes Eelkäija kirik ja Püha Demetriose kabel. Mungad elasid selles kloostri kuni 1889. aastani, mil suri viimane neist. Seejärel kandis kompleksi eest hoolt nelja kilomeetri kaugusel asuva Anatoli küla kogukond. Kreeka koduõjas sai klooster tugevasti kahjustada. 1980. aastal hakkas grupp Athose mäe munki kloostri taastama, kuid jätkis selle kolme aasta pärast pooleli. Alles 2000. aastal taastasid nunnad seal kõigi raskuste kiuste kloostrielu ning 2003. aastal hakkasid ehitama Pühale Damianosele pühendatud kirikut. Paari kilomeetri kaugusel üle Kissavosi mäe asub Püha Damianose erakla, kuhu ta pärast mõneaastast kooselu munkadega askeedina elama asus, jäädes sinna elu lõpuni, käies seal ka munki ja külaelanikke väisas ning õpetamas.

Oma Eesti-visiidil külastasid nunnad ka Pärnut ja Tartut, õde Theofili pidas loengu munklusest (vt lk 9-11) ning nad vastasid koguduserahva küsimustele. Alljärgnev vestlus auditooriumiga toimus pärast 4. märtsi loengut Tallinnas EAÕK Kirikukeskuses.

* * *

Kas kloostri ühiselu reeglite hulgas on ka armulaua käimine kuidagi reglementeeritud või toimub see n-ö südame kutse järgi?

Õde Theofili: Munk või nunn on seotud oma vaimuliku ema või vaimuliku isaga, nii nagu iga kristlane peaks olema seotud oma vaimuliku isaga, kes annab talle armulauale minekuks õnnistuse. Tema seda reglementeeribki.

Mitme rahvusest nunnad elavad Johannes Eelkäija kloostri?

Õde Theofili: Meie klooster on Kreekas mitte päris tavaline nähtus, sest meid on üheksalt eri maalt ja see on meie kloostri suur rikkus ja õnnistus.

Kas olete kokku puutunud sellega, et kui mõni inimene ei saa elus hakkama, siis ta põgeneb kloostri? Kuidas seda kommenteerida?

Õde Theodekti: Võib-olla kellelgi ongi soov põgeneda näiteks ilmaliku vastutuse eest, aga iseenda ja Jumala eest ei saa põgeneda. Isegi kui unistada põgenemisest kloostri, saab see, et enda ja Jumala eest ei põgene, seal veelgi selgemaks. Esimene asi, mis kloostri juhtub, on, et inimene õpib end tundma. Pole tähtis, mis teda kloostri tõi, tähtis on see, kas ta ka jääb kloostri. Ma ei usu, et mõte põgeneda kloostri kuskile välja viiks, aga ka teiste abiga võib muidugi iseenda üles leida. Loomulikult oleme kogenud suhtumist, et kloostri ollakse justkui paos pattude eest, kloostri on kõik olemas, sest seal on üks suur auk, mille kaudu kukub taevast kõik alla ja kus on seetõttu hea ja mõnus olla. Aga iseenda eest ei saa põgeneda, enda hinge kannab inimene igal pool kaasas.

Selle kohta on palju huvitavaid lugusid. Näiteks lugu mungast, kes arvas, et kõik teised mungad kloostri on halvad ja teevad talle liiga. Ta läks kloostri ülemale juurde, et see õnnistaks teda lahkuma kõrbe, sest kloostri kaotavat ta oma hinge. Ta soovis saada vabaks kõigest sellest, mis teda kloostri häirib. Pärast lühikest palvet andis kloostri ülem talle kaasa leiba ja vett ning lasi minna. Munk oli väga õnnelik, võttis leivakoti ja vee ning hakkas astuma. Mõne aja pärast istus ta maha keha kinnitama, lõi natuke lei-

ba ja tahtis seejärel vett oma topsikusse valada, aga ei leidnud ühtki tasast kohta, kuhu see toetada. Kuhu ta topsi ka ei asetanud, ikka kukkus ümber. Esmalt sai ta väga pahaseks, siis aga mõistis, et kõik see, mis tundus kloostri vale olevat, tulenes temast endast ja ta võttis selle probleemi endaga lihtsalt kaasa.

Kuidas näeb välja kloostri igapäevaelu?

Õde Theodekti: Väga üldiselt võib öelda, et ööpäev on jagatud kuuetunnisteks osadeks: kuus tundi palvetamist, kuus tundi lugemist ja õppimist, kuus tundi töötamist ja kuus tundi puhkamist. Puhkeperiood jääb tihtipeale lühemaks, sest kui me vajame natuke rohkem aega palvetamiseks, töötamiseks või lugemiseks, siis võtame selle uneaja arvelt. Mõned leiavad jälle palvetamises ja lugemises natuke puhkust. Samuti püüame teha nii, et kellelgi ei oleks igav ega tüütu, teeme kõike vaheldumisi, eri ajakavade alusel.

Meie päev algab hommikul 3:15 kella löömise, mis äratab üles, 3:20 algab palvus, 7:20 on hommikusöök, kell 12 on järgmine palvus, kell 14 on lõuna, vahepeal teeme tööd, 16 või 17, olenevalt sellest, kas on suvi või talv, toimub kolmas palvus, pärast seda õpime või töötame, 20:30 või 21 on viimane palvus ja seejärel puhkus.

Kas uue inimese kloostri tulle antakse talle mingi kindel aeg, mille vältel kontrollitakse tema sobivust ning seda, kas kloostrielu on ikka see, mida ta vajab?

Õde Theodekti: Aeg iseenesest on midagi väga erilist ja tähtsat, samas ka väga isiklikku. Kloostri tulle ei ole kõige tähtsam aeg, vaid ootus, et ka hing sinna järele tuleks. Nagu õde Theofili juba ütles, on meid kloostri üheksalt riigist,

Johannes Eelkäija klooster.

Johannes Eelkäija klooster.

Munklus - valgus idast

Õde Theofili

Foto: Roland Põllu

isegi Jaapanist, ja kuigi ihu reisib mitmesuguste sõiduvahenditga, tuleb hing ikka oma tempos vaikselt järele ja see võib võtta tükk aega. Teine asi on midagi luua, anda ja võtta selles vabaduse keskkonnas, usalduse ja armastuse õhkkonnas, kus ajal ei ole mingit tähtsust. See on osa meie elust ja elu on ju igavene. See väike ajahetk elus, see 60-90 aastat, kaotab kloostri ilmaliku elu reaalsuse. Me ei kanna käekelli, meil on ainult kirikukellad. Mõnel meist on muidugi ka kell, kui ta peab näiteks poe avama või sulgema. Kuid ka kloostri väravad ei avane siis, kui kell lööb, vaid siis, kui päike tõuseb ja need suletakse siis, kui päike loojub.

Kui inimene on juba kristlane, on minimaalne katseaeg kolm aastat. Aga on ka erandeid, nunnaks on saadud ka üleöö. Samuti on ka neid, kes on olnud kloostri 18 aastat, enne kui nad valmis said. Aga kellelgi ei ole kiiret.

Mis tunded on teil seoses Eestisse rajatava kloostriaga?

Õde Theodekti: Miski ei ole võimatu. Tean oma kogemusest, et alustamaks ühte kloostrit on vaja viit Kristuses hullumeelset inimest. Kui teie annate kolm, siis anname ka meie kolm ja kokku saame kuus hullumeelset. Me ei saa teha imet, me ei ole Mary Poppin-sid, aga meil on tahe ja soe süda ja palju positiivseid ideid juba olemas. Teil on kloostrit armastav metropoliit, samuti te ise, kes te armastate kloostrit, on neid, kellega koos minna ja käest kinni võtta. See kõik peab toimuma vabal tahtel, usaldusest ja armastusest. Kõik saab tehtud, kui olla armastuses. Igaüks peaks palvetama, et oleks selliseid inimesi ja et oleks armastus. Ma usun, et ühel päeval on Eestis klooster, aga ma ei tea, millal, ja meil pole vaja kiirustada. On vaja näha janu selle järele ning seda

kultiveerida. Ehitamine on kõige lihtsam ja ehitate ju teie. Kõik tuleb tasapisi, on vaja vaid kannatlikkust. Minagi ei rääkinud ju viiest pühast inimesest, vaid viiest hullumeelsest inimesest. Inimestest, kes on võimelised sügavalt armastama ja kõike andma. Aga see on midagi väga rõõmsat. Oma maal vajate te väga rõõmu ja kloostrielu on kõige rõõmsam asi, mis on üldse olemas.

Kas palveelu elaval tavausklikul on oma ilmalikus elus võimalik kogeda midagi sarnast nagu kloostriis?

Muidugi. Ma loodan seda. Kõik võivad elada armastuses. Viimasel paarikümnel aastal on Kreekas saanud väga tavapäraseks n-ö perekondlikud pastoraalkohtumised, kus kogudusepreestrid kutsuvad nunnasid või munkasid kohtumisele. Seal saavad nad rääkida kogemustest, mis on neile kloostriis osaks saanud ja mida saaks kogeda või kasutada ka perekonnas. Kristuse kutse ei ole antud ainult munkadele, vaid kõigile. Kui Kristus ütleb: „ole nagu mina“, siis seegi ei ole mõeldud ainult munkadele, vaid kõigile kristlastele, samamoodi on ütlemisega „ole püha“. Mungad ei ole mingi eriline klass või rass, nad on lihtsalt inimesed, kes on valinud selle tee, teised valivad teise tee, aga lõppeesmärk on ühine.

Munklus on idakiriku traditsioonis nii tähtis nähtus, et võiksime isegi natukene provotseerivalt öelda, et ilma munklusest ei olekski meil täna kristlikku ida. Sest tuleb tähele panna, et idakristluse ajaloos tuleneb peaaegu kogu teoloogia ja vaimuse tundlikkus munklusest. See ei ole tähtis mõistmaks mitte ainult idakristlust, vaid see on tähtis mõistmaks kogu kirikuelu. Ja tõepoolest, seal, kus ei ole munklust, kustub ja jaheneb varem või hiljem kogu kristlaskond. Samuti võib mõelda vastupidi: Kirik on kasvanud ja õitsenud eelkõige tänu munkluse kohalolule, tänu munkade tööle ja nende tunnistusele, mis nad oma eluga andsid. Kahtlemata on idakristlusele see, kes kostab ta eest, kes tervendab teda nii füüsiliselt kui vaimuselt, kes on lähedal Jumalale ja vastu võetud tema kuningriiki, antagu mulle andeks, mitte preester, mitte ka piiskop, vaid munk. Samamoodi nagu ikoon on pilt Kristusest, Jumalaemast ja pühakutest, sümboliseerib kloostrielu Kiriku silmis autentset kristlikku elu.

Räägime siis lühidalt mõnest munkluse sünni teooriast. Pea igast kirikuloo õpikust võime lugeda, et kloostrielu sünnib idas, paralleelselt kristlaste poliitilise tagakiusamise lõpuajaga. Sellest tõlgast järeldab enamik teadlasi, et munklus sündis kui äärmuslik vastus või protestiliikumine riigikiriku leebema eluladi vastu. Tavaliselt on see kõige enam levinud interpretatsioon, kuid ei võta

arvesse seda uudsust, mida munklus enesega kristlusesse kaasa tõi. Munklus kui äratus- või protestiliikumine on täielikus vaimses sidemes apostelliku traditsiooniga ning sellele täiuslikuks jätkuks. See sünnib mõnede kristlaste kogemuse ümber, kes soovivad jätkata oma eluga tunnistuse andmist ning uskuda evangeeliumi uudsusesse, sellesse sõnumisse, mida evangeelium endas kandis. Tagakiusamiste ajal nõudis selline tunnistus evangeeliumist äärmist ohvrit, st martüüriumi, veretunnistust. Sellise vägivalda aktsepteerimise sisu ja eesmärk oli saada – Uue Testamendi terminoloogiat kasutades – „pärmiks taigas“ ehk uue inimkonna seemneks. Siinkohal tasub vaid meenutada Antiokia Ignatiuse kirjade autoriteetsust, ja kristlase definitsiooni märter Justinuse kirjust Diognetosele.

Ometigi ei muutunud maailm pärast konstantinlikku pööret automaatselt, vaatamata sellele, et imperaator nõustus andma kristlastele kõigi ülejäänud religioonide kõrval võrdväärse asendi. Igas olukorras ja igas põlvkonnas on vaja nn usumehi, või, nagu ütlesid nelipühilased – „päästetud inimesi“, või Pauluse sõnutsi uusi inimesi patuse ja vana suhtes. Kristlaste vaenamine ei olnud veel lõppenud, kui Antonios Suur tõmbus kõrbeüksindusse, õnnistades n-ö ametlikult sisse kristliku mungaelu suure traditsiooni. Antonios sündis aastal 250 ja suri 355. aastal 105-aastaselt, ta läks kõrbe ja alustas mungaelu kahekümneaastaselt, aastal 311 jätkas Rooma idaalade keiser Maximinus Daia kristlaste hävitamist ka pärast ususalvavuse edikti kehtestamist. Alles aasta pärast seda tuli nn Constantinuse pöördumine. Kuidas mõista siis sellises kontekstis Antoniose elustiili üllatavalt suurt edu?

Esimeste kristlaste märtrisurm tõestab maailmale, et kristlus võidab armastu-

Johannes Eelkäija klooster.

se jõuga kurjuse jõu ja usu vaenlased. Sedasama imiteerib ka munklus. Kuid tema arusaam usuvastastest jõududest läheb veelgi sügavamale: karta ei tule mitte välist vaenlast, vaid sisemist vaenlast, munga elu ei ähvarda kõrbes ükski imperaator ega sõdur, aga ometigi avastab munk, et seal, kus ükski väline jõud teda ei ähvarda, on ta veelgi rohkem kiusatustele avatud. Ta on veelgi rohkem patule avatud ja oma isiklikust patust ajendatuna on tema nüüd see Kristuse jälitaja, tema vaenaja ja tagakiusaja. Munk avastab, et on olemas üks usuvaenlane, keda on ääretult raske võita, ja see vaenlane on ta ise.

Igas inimeses on jõud, mis tõrgub pääsemistöö vastu, mis tõrgub vastu Kristusele, mis vaenab kristlast meie sees ja meist väljas, ja iga kristlane peab selle vaenlase võitma. Seepärast pühendavad mõned inimesed end, et anda oma eluga tunnistust selle võimalikkusest ning hakkavad otsima moodust, kuidas seda, tänapäeval ütleksime „projekti“, ellu viia. Nõnda saabki munkade elust meetod ja reegel ning nende kogemusest traditsioon. Poliitiliste tagakiusamiste ajal oli vaenlaseks imperaator, kes andis jälitamiskorralduse, kui aga vaenlane elab inimeses endas, kuidas teda siis ära tunda? Kindel meetod on panna ennast proovile: jätta linn, st kindlustunne inimlikule kooselule, jätta perekond, st afektiivne või tundmuslik kindlustunne – on ema, kes mind armastab, on vend, kes mind armastab jne – ja jätta omandus, st materiaalne kindlustunne. Kõigel sellel ei ole aga väärtust ega mõtet omaette, ta ilmutab meile pääsemise tõde siis, kui on küps meie võime elada ainult Jumalale, ainult Püha Vaimu armust, nii nagu ühel päeval saab olema meie tõeline elu. Niisiis see, kes valib elu ainult Jumalaga, ongi munk, kreeka keeles *monachos*, mis on tuletatud sõnast *monos*, üksik, üks, ühendatud, ühtne. Üks Jumalaga, ühendatud iseendas, seega mitte lõhestatud inimene, kes elab kloostri üht elu ja väljaspool kloostrit teist elu. Lahutatud kõigest ning üks kõigi ja kõigega.

Võime siis küsida, kes on idakristluses munk? Munk on ilmik ja see väärib rõhutamist, ta ei ole kleeirik, kui sellist terminoloogiat võib kasutada, ja tavaliselt aktsepteerivad suured kloostrid enda keskel munkpreestreid vastumeelselt. Mitte et nad ei salliks neid enda keskel, vaid aktsepteerivad vastumeelselt. Munk on niisiis ilmik, kes on valinud vabatahtlikult sisemise kutse ajel teatud eluviisi, milles ta oma hinge päästmiseks ja Jumala heaks töötamiseks eraldab end teistest. Tema ustavus valitud teele on vabatahtlik ja vahemärkusena ütlen, et kloostritööstest kuuleme alles teise põlvkonna munkade juures. Täita oma ülesannet lihtsuses, alandlikkuses, töötada ja palvetada, hoides end sisemiselt Issandaga – see kõik on kõrbekirjutiste järgi maapealne eesmärk igale kristlasele, mida anahoreet või munk püüab realiseerida oma erilise kutsumuse kohaselt. Munk on üksik, üksik, üksildane, ainus, eesti keeles on ka väljend ainulaadne.

Munklus sündis ja kasvas kõrbes, metsas, saarel, kambris. Erinevad on need eluvormid, mida võime kokku võtta ühisnimetaja alla munklus. See on elu üksinda, erakuna, eremiitus, aga ka ühiselu: võime kasutada ka sellist kreekakeelset laensõna nagu koinobiidid – ühiselu vennad ja õed. Klooster oleks sel juhul „ühiselamu“, kuigi seda sõna ei saa enam selles tähenduses kasutada. Munklust võime siis iseloomustada sõnaga „üksik“, üksik ühega, *sola cum solo*. Munk tajub oma kutsumuse olemust oma üksildases vestluses Jumalaga. Kõrb, mungakamber või klooster on elustav keskkond, millesse ta peab ikka ja jälle sukelduma selleks, et hingata. Antonios kirjutab, et nii nagu kalad surevad kuival, nii väheneb munga sisemine rahu, kui ta ihkab oma kambrist välja, et lahutada meelt ja veeta aega ilmalike inimeste seltsis. Nii nagu kala hoiab end meres, nii peame ka meie jooksmas oma kambrisse, et me välja jäädes ei unustaks oma sisemist valvsust. Nõnda peab munk meele pidama, et tema kutsumus

on kohtuda Jumalaga kõrbes, elada temale üksinduses ja vaikuses, leidmata lohutust inimestelt.

Ometigi on mungad harva n-ö rahule jäetud. Inimesed maailmast tulevad temaga kohtuma ja munk ei saada neid tagasi, vaid võtab nad vastu armastuse ja kaastundega. See inimeste tulemine kvalifitseerib kloostrit ja seepärast on külalishukus ja võõrustamine munga missioon. Mõnikord, ennekoike kriisiaegadel, võib munk tunda kutsumust minna maailma, kohtuda inimestega, kes seal võitlevad, neid lohutada, julgustada ja kuulutada neile prohvetlikult Jumala kohut, mis on tulemas. Me teame ka Antoniose eluloost, et oma pika mungaelu jooksul käis ta kaks korda ka Aleksandrias, kuid munga tõeline missioon on ustavus üksildusele ja külalishukusvõime. Munk ei tee, vaid on. Tõeline munk ei mõtle ealeski, et „praegu on aeg enda vaimulikuks ettevalmistamiseks, aga pärast, siis kui olen ennast korralikult ette valmistanud, teen teisi asju maailmale“.

Üks idamunkluse põhilisi aspekte ongi maailmast ära minemine, ladina keeles *fuga mundi*, kreeka keeles *anachoreo*, millest tuleb ka sõna anahoreet. Anahoreetid olid need, kes läksid n-ö maailmast ära, tõmbusid kõrvale. Egiptuse kõrb on kristliku munkluse, st Jumalaga üksinduse häll. Ajaloost teame, et munkluse õitsenguperioodil, s.o V-VI sajandil olla munkade arv Ülem-Egiptuses, Tebaidas olnud enam kui 80 000 inimest. Kuidas võis nii palju inimesi elada üksinduses? Äraminemisest, kõrvaletõmbumisest, askeetlusest ja vaimulikust võitlusest munga mudeli järgi sai tänu Athanasiose kirjutatud Antoniose eluloole väga kiiresti eeskujudele. Antonios on esimene nn tüüp munk, aga mitte esimene kronoloogiliselt. Ta on munkade isa, jumalamehe või jumalikustunud inimese mudel.

Mungaks olemise spetsiifilisus seisneb pääsemisele pühendumuses ja sellepä-

rast peab munk treenima end inimeseks, kes on lakkamatus harjutamises. Sõna askees tähendabki „harjutust“ ja askeet tähendab seega „harjutajat“. Võõrsõnade leksikon annab vasteks ka „lihasuretaja“. Askees tähendab ka enese harjutamist tähelepanelikuks inimeseks, sisemiselt valvsaks, ärkvelolevaks inimeseks, Uku Masing ütleks ka „elusamaks“ inimeseks. Askeet allutab oma ihu ja mõtted treeningule või askeesile, mis valmistab inimest kogu tema totaalsuses saama Püha Vaimu templiks. Askeesil, eriti ihulisel, st paastul, seksuaalsel karskusele, vähesel magamisel jne on väga tähtis roll meie sisemise inimese muutumisel. Kristluse algaegadel levis võib-olla platonistliku dualismi mõjul teatud ihupõlgus, mille järgi ihu on hinge vangla. Selline suhtumine aitas kaasa negatiivsele mõtteviisile ihust ja tema identifitseerimisele kõige sellega, mis on seotud seksuaalsusega.

Munga askees lähtub piibellikust inimesekäsitlusest ja see on ka munkluse aluseks. See tähendab, et inimene on üks vaim, hing ja ihu. Hinge täiustamine pole võimalik, ignoreerides ihu või keeldudes vaimust, mis annab elu hinge ja ihule. Ilma vaimuta ei ole täiuslikkust, aga inimese täiuslikkus on Kristus. Askees on niisiis harjutus, mille eesmärk on muuta inimene Kristuse sarnaseks, nii nagu armastus muudab armastajad sarnasteks. Askees baseerub inimese käsitlusel, kus inimene on Jumala peegelpilt ja kelle sarnasus rajaneb usul, et kui inimene lükkab tagasi kurjuse jõud ja tema mõjutused, siis töötab temas Püha Vaim. Püha Antonios ütleb, et see kes elab kõrbes selleks, et hoida vaikust ja rahu Jumalaga, on vaba kolmest sõjast: kuulumisest, rääkimisest ja nägemisest. Talle jääb ainult üks, see on ta süda. Kõrbeisad, kes võitlesid deemonlike jõudude vastu, mis elavad inimeses kui parasiidid, võõrandades teda vabadusest, olid tugevad, sest nad olid saanud Püha Vaimu annid. Need Issandas sitked ja vastupidavad atleedid on ka karismaatilised figuurid, kelle igapäevane elu on inspireeritud näge-

Johannes Eelkäija klooster.

mustest ning hüvitatud tervendamisa ja prohvetianniga. Vaatamata sellele ei tunne nad üleolekut ka kõige lihtsama kristlase ees, kes elab maailmas. Iga kord kui uhkus ja kiusatus anahoreedis pead tõstavad, ilmub talle kristliku täiuslikkuse mudelina unenäos või ilmsi mõni lihtne ja alandlik inimene, kes väliselt elab normaalset elu, aga sisemiselt on usu ja armastuse mõjul juba muutunud. Kõrbeisade askees, mis on alguseks ja aluseks ka munkade askeesile, ei ole eesmärk omaette. See on ilmutus jõulisest ja autentsest armastusest Kristuse vastu. Antonios soovib: „uskuge Issandasse ja armastage teda”. Karm ja vastupidavust nõudev kõrbeelu kiirgab endast armastust, mis on täis õrna hellust Jeesuse vastu. Tsiteerin taas Antonios: „hoolitsege selle eest, et oleksite eelkõige seotud Issandaga”. Kui ta kutsub oma kahte kaaslast, ütleb ta neile: „hingake alati Kristust. Kristus on võim demonite üle, mida munk on kutsutud võitma”.

Mungad püüdleval ka ükskõiksuse, apaatia poole. Eesti keeles on kõigil neil sõnad, mida võiksite apaatialle vasteks anda, halb varjund, mis ei kõla meie kõrvale hästi: osavõtmatus, ükskõiksus, tuimus, kiretus. Kristlik apaatia on aga vastand tunnete puudumisele. Kirg on sõltuvus, see on takistuseks vabadusele ja surmab elu. Apaatia on „mittesurm”, eluvorm, mis on vaba asjade ja inimeste võimust. Armastuse vili, mis ilmutab end eraldatusena, kuid otsib sügavat ühendust. Armastus täis õrnust ja usaldust Issandas – see on kiusatuste keskel ja maailma valu tajuvate selgepilguliste ning rahulike, üksinduses elavate munkade vaimse tervise saladus. Siit võib ka mõista idamunkluse paradoksi, mis vihkab maailma, kuid samal ajal armastab teda, sest ta näeb maailma uss, surnud ja üles tõusnud Poja jumalikustavast tööst juba muutununa. Munga palve maailma eest on nn vaimu epiklees maailmale, mis osaleb Kristuse ohvris ja mis on toodud paljude eest.

Kristliku elu liikumapanevaks jõuks on inimese järk-järguline jumalikustamine. Sellise muutumise märk on tema südame olukord. Rahus, alandlikkuses ja palge säras – nõnda räägitakse pühakutest. Athanasios kirjutab Antoniose eluloos: *Antoniose näol säras üllatav arm. Tal oli meie Issandalt see armuand. Kui teda ümbritsesid paljud mungad ja keegi soovis temaga kohtuda, läks see otsejoones tema juurde, nagu oleks ta nägu neid ligi tõmmanud. Ometi ei erinenud Antonios teistest ei oma kasvult, kehalt ega õlgade laiuse poolest, vaid tema näojooned olid selged ja tal oli puhas hing. Tänu sellele, et ta hing püsis rahus, püsis rahus ka kogu välimus. Tema hinge rõõm peegeldus ta laubal ja ta keha liigutuste järgi võis teha järeldusi tema hingeseisundi kohta. Tema hing oli alati rahus ja ta ei olnud kunagi halvas tujus.*

Kõrbes kujuneb välja ka idee isakesest ehk staaretsist, emakesest ehk matuškast. See erineb piiskopiametist, mis on samuti isadusega seotud. Isakeseks, vaimulikuks isaks olemine on and päreandada ja anda edasi elu, luua vaimuvabadust kui isiklikku karismat või isiklikku vaimsust. Need kaks isaduse vormi on idakiriku väärtuslik päreand, mida ta on osanud hoida kuni tänapäevani. Idamunkluse erinevuseks läänemunklusest peetakse enamasti seda, et inimesi ei hoia koos mitte reegel, vaid vaimsus, mida kannab endas karismaatiline persoon. Tänapäeval ütleksime „liider”. Et seda erinevust täpselt selgitada, teen ühe lihtsustuse, millel on väärtus vaid siinses kontekstis. Idas moodustub grupp kloostriinimesi nagu karavan kõrbes. On vaja kedagi, kes teaks, kust ja kuidas ületada kõrb ja liikmed liituvad vastavalt usaldusele karismaatilise inimese vastu, kes neid juhib. Kui peaks vähenema juhi autoriteet ja järgijate usaldus, peaks karavan õigupoolest laiali minema, sest ei ole mingit mõtet teha reegli kaudu esemeks seda, mis puudutab müsteeriumit, st seda, mis puudutab inimest. Iseloomustavaks pildiks lääne kloostrigrupile

võiks olla rong, vaguniterida, mis sõidab kiiresti tugevatel rööbastel. Rong sõidab vaatamata sellele, kas vagunites istub kaksikümne või kakssada inimest. Liikumine toimub tänu teatavale automaatsusele, mis tuleneb kuulekusest teele, mille on kord ja alaliseks ette näidanud ordu rajaja, kes jättis ka reegli. Reegel ja selle järgimine on munga pääsetee. Seepärast on kloostriülem kohustatud samasuguseks kuulekuseks nagu iga liige, ja munga kuulekus kloostriülemale ei ole kuulekus isikule, vaid kui reegli garantiile. Sellest võiksite järeldada, et lääne munkluses on primaarne institutsioon, samas kui idamunkluses prevaaleerib vaim. Tänu sellele näeme ka idakiriku kloostrielus vastuvaidlematut järjepidevust läbi erinevate ajalooliste tingimuste ja geograafiliste kohtade.

Lõpetuseks tõlkisin ma teile ühe väikeseloo, mis on kirjutatud Athose mäel Kapsokalivias 24. juunil 1969.

Päike kõrvetas. Oli vist keskpäev. Tõusev tee näis olevat lõputa. Vaatamata näljale ja raskustele jätkasin. Pealegi, kus võinuksingi istuda: ühel pool on kaljurahn ja teisel pool kuristik. Kapsokalivia on Athose mäe kõige kuivem ja järsakuterohkem paik. Mulle öeldi, et seal peaksin kohtama eremiite, enamus neist on hullud, mustad, aga tasub vaeva näha. Vastasin, et ma ei tulnud Athose mäele kui loomaaeda, vaatama hääbuva liigi viimaseid väljasurevaid eksemplare, aga veel vähem küsisin endalt, mida ma teen sel kellaajal sel kivisel teerajal, mis tundus mitte kuhugi viivat. Lihtsalt uudishimu, igatsus kohata Jumalat mitte raamatutes, vaid inimes-

tes. Märkasin onni väikese terrassiga, kus seisis üks munk, käes palvenöör. Kui ma lähenesin, ootasin, et ta astuks mõne sammu tagasi või näitaks vähemalt üllatuse märki. Aga munk vaid naeratas, pani sõrme lihtsalt huultele, andes mulle mõista, et ma vaikiksin. Ta pilk oli kummaline. Ma ei suutnud tajuda ta silmade värvi. Põhjatud silmad. Tundsin südames kerget pööratust, kui ta andis mulle märku istumiseks. Ja ühtäkki astus ta kiirel sammul teele ja jättis mind üksi mu mõtete ja imestusega. Pärast pooleteisetunnist rahutut ja närvilist ootamist nägin teda tagasi tulemas. Ta hoidis käes vett täis konservikarpi. Mõistsin, et ta oli kogu selle aja käinud hõõguva päikese all ainult selleks, et kustutada mu janu. Kui ta ulatas mulle roostes konservikarpi, nägin ta silmi paremini: kaks kummalist vee ja valguse sügavikku. Armastus ei ole sobiv termin, ometi ei leia ma sobivamat. Hakkasin jooma ja hetkeks tundsin, et mu janu on kustutatud alaliseks. Näib, et kõige väiksem armastustegu on suurim kõige suuremast katedraalist. Sel päeval astusin ma kristlusesse sisse suurest uksest. Üks roostes konservikarp, igavikuline igapäevasest. See tundmatu vaikija naeratab mulle paljude aastate tagant, minu ihusse on põletatud see lugu, valguse ja veesära lugu.

Soovime teile, et sellised lood võiksid juhtuda ka Eestimaa.

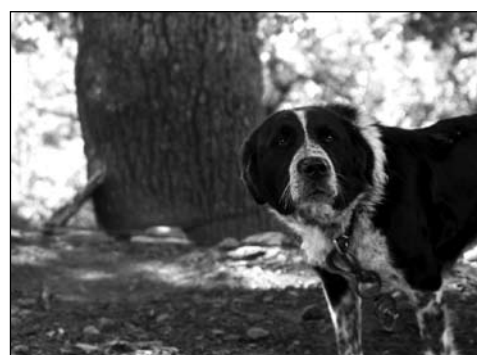

Foto: Gennadi Baranov

ПАСХАЛЬНОЕ ПОСЛАНИЕ 2008 года

красный праздник, но как его преходящее величие затрагивает нашу жизнь? И правда ли вообще то, что Христос воскрес, как провозглашают в наших церквях на Пасху? Уже две тысячи лет одни и те же сомнения: действительно ли Бог воскресил Того Христа, Кто жил среди людей?

Не только наша жизнь, но и вся история человечества исполнена боли и ненависти. Мир погибает от недостатка любви. Отягощенное знаниями и властью общество бежит от смерти, но то и дело изобретает все новые и новые способы самоуничтожения. Что же может служить доказательством Христова Воскресения? Что может убедить нас в том, что Пасха – это не просто красивый праздник, вышедший на поверхность истории, на поверхность нашей жизни? Как мы можем поверить в то, что Воскресение Христово прорастает из глубин хаоса этого мира, сквозь наши страдания, сквозь нашу кровавую историю?

Тому, кто ожидает доказательств, ответить легко: таких доказательств нет. Но история Церкви, история человечества и настоящее полны знаков, свидетельствующих о Воскресении Христовом. Уже

апостолы, оставившие Христа и бежавшие в страхе, когда Его взяли под стражу, судили, мучили и казнили, три дня спустя без сомнения провозглашали: «Иисус жив». Некоторые из них говорили: «Бог воскресил Его из мертвых, Им поставлен он...». Другие говорили: «Он вознесся...» Святой апостол Павел писал: «Он жив Божией силою...».

Мы верим в Воскресение Христово, так же как и до нас в него верили апостолы, и никому не удалось убедить их в обратном. Тысячи и тысячи мучеников предпочли умереть, чем отрицать Воскресение Христово. Множество людей жило и умирало, идя за Христом в надежде, что и они однажды воскреснут вместе с Ним. Вера в Воскресение Христово дает всем людям надежду и силы с помощью созидательной любви бороться за свободу, справедливость и мир.

Как писано в тропаре канона Пасхальной утрени, «Вчера спогребохся Тебе, Христе, со-восстаю днесь, воскресшу Тебе; сраспинахся Тебе вчера: Сам мя спрослави, Спасе, во Царствии Твоем». Начиная с мгновения, когда три женщины, как повествует Евангелие, увидели, что камень отвален от гроба и Христа там больше нет, и до сегодняш-

него дня Воскресение Христово изливается неоскудевающим потоком, вбирающим в себя всех. И отныне мы призваны исповедовать Воскресение из мертвых, чтобы приготовить Второе пришествие Христа.

И возможно, вместо доказательств, следует молчать, если мы не можем сказать: верим в Воскресение Христово из мертвых. Потому что мы должны не ожидать Воскресения Христова, но прожить его. Прожить уже сейчас, не пытаясь ничего объяснять прежде, чем будет пройден путь, озаряемый радостной вестью Воскресения, к истинной вере в Воскресшего из мертвых Христа.

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ! ВОИСТИНУ ВОСКРЕСЕ!

Возлюбленные братья и сестры, с Пасхальной радостью благословляю вас!

Воскресение Христово,
лето Господне 2008

**✙ СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии**

Возлюбленные во Христе братья и сестры!

Сегодня мы празднуем Воскресение Господа Нашего. Бог воплотился, пострадал и сошел в преисподнюю, чтобы сокрушить смерть, уничтожить ад и даровать нам жизнь. Христос воскрес из мертвых!.. Этот день, сотворенный Господом, наполнен радостью и ликованием. В этот день жизнь побеждает смерть. Воскресение Христово касается всех нас. Воскресение в нас. Отныне мы соединены с жизнью Самого Бога.

Но мы все еще сомневаемся. Пасха – великий и пре-

ПАСХАЛЬНОЕ ТАИНСТВО СИЛА ВОСКРЕСШЕГО ИЗ МЕРТВЫХ ХРИСТА

Я стремлюсь «познать Его, и силу воскресения Его, и участие в страданиях Его, сообразуясь смерти Его» (Флп. 3, 10).

Страшные слова Камю «есть только одна серьезная философская проблема – самоубийство» актуальны и по сей день. Ранее мне приходилось писать о том, что вне воскресения мир был бы хаосом, но после воскресения Христова он становится целостным, единым тварным универсумом, ибо воскресение отныне в центре всех создающих действительность связей. Поскольку в воскресении собрано, объединено, как писал апостол Па-

вел, «в одной-единственной Главе составлено» все, что было нецелостно или неупорядочено. Узнавание занимает ключевое место в проповеди апостолов, задачей которой было явить, особенно сынам Израиля, то, что спасение свершилось посредством воскресения Господа из мертвых. Возможно, потому, что непосредственно мы уже не ощущаем силы апостольской проповеди, мы сегодня не можем увидеть, как в фундаментальном событии – воскресении Христовом – освещается и вся наша «допасхальная» история.

Ибо как только начинаешь «прочитывать» все стадии истории спасения (как в Библии, так и в собственной жизни) в свете животворящего воскресения Христова, открывается удивительно точный замысел. Начиная с этого момента Бог – все во всех нас. Итак, воскресение, это

начало второго пришествия Господа, тонкого и хрупкого явления Бога и человека.

И мы вправе спросить себя, как влияет на наш личный жизненный опыт воскресение Христа из мертвых? Для того, чтобы ответить на этот вопрос, следует прежде всего оставить в стороне всевозможные моральные, а также внешние толкования, в соответствии с которыми воскресенный от смерти Христос для нас – **происходящий из прошлого пример новой, угодной Богу, жизни**. Думать так означало бы уничтожить таинство и впасть снова во власть смерти. Нет, наиважнейшее значение воскресения Христа для человека – это **совершенно новое бытие**. «Новая тварь; древнее прошло, теперь все новое» (2 Кор. 5, 17). **Мы действительно приобретаем жизни Живого Бога, который живет в нашем**

человеческом бытии. Стать воскресенным из мертвых во Христе значит иметь доступ к конечной цели человека: через причастие стать Богом. Именно для этого Господь наш Иисус Христос пережил все эти испытания: «нас ради, человек, и нашего ради спасения», чтобы мы не жили больше только для себя, но «для умершего за них и воскресшего» (2 Кор. 5, 15), чтобы мы принадлежали «другому, Воскресшему из мертвых, да приносим плод Богу» (Рим. 7, 4).

С этого момента вступает в силу таинства завет, на котором зиждется история. Таинство Святой Троицы, ибо наш Бог – Завет, Любовь, Причастие (*koinonia*), призывающее нас получить истинную жизнь, вечную жизнь в Иисусе Христе уже сейчас. Все другие ступени Божьего устроения приводят к этому завету, так же, как в сердцевине на-

шей церковной жизни находится литургия, во время которой происходит евхаристия – великое таинство завета в Его Телѣ и Крови, так же, как в нашей жизни все сконцентрировано в «агапе», общении с Богом, в котором все объединяется. **Итак, воскресение Христа из мертвых, это полное и окончательное осуществление этого завета.** В нем Бог становится всецело «нашим» и мы становимся всецело «Его». Мы более не принадлежим себе, но мы **есть** (существуем) в Иисусе Христе. Это не юридический договор или моральные идеалы, но таинственная и духовная действительность, которая заполняет все наше существо – тело, душу и дух. **Воскресением Христовым все человечество вырвано из рук смерти и возвращено Отцу.** С точки зрения нашего личного ответственного участия, это таинство через первые действительные знаки веры – крещение и миропомазание, когда происходит сошествие Святого Духа – становится «нашим таинством».

Для христианина жить значит не двигаться по направлению от жизни к тленности, но двигаться по направлению **от смерти к жизни.** И это возможно, как было сказано выше, благодаря крещению и евхаристии, помогающим двигаться по пути к этой таинственной жизни.

В таинстве крещения по византийскому чину, когда крещаемый трижды погружается под воду, христианин приобщается к смерти Христа, который три дня провел в преисподней, чтобы потом вознестись в свете Воскресшим, что символически изображают белые одежды крещаемого. «Все мы, крестившиеся во Христа Иисуса, в смерть Его крестились... мы погреблись с Ним крещением в смерть» (Рим. 6, 3–4). Со смертью, к которой мы прикоснулись на заре нашей жизни, мы встречаемся на протяжении всей остальной жизни. Но и в самом измученном человеческими страданиями сердце звучит благая весть о распятом и воскресшем из любви к Своему творению Слове.

Мы уверены, что смерть, которая таинственным образом побеждена за нас, не ждет нас впереди, но уже находится у нас за спиной. «Духовный реализм», происходящий из веры в воскресение, говорит, что наше существо, обожненное во Христе, это не идеология, но реальность, и эта реальность не из «плоти и крови», но из Духа Святого, это «духовное» слово в самом прямом смысле.

Отбросим также сразу же идеалистические толкования слова «духовный». «Духовный» не обозначает бестелесное существование как противоположность телу и материи. «Духовный» означает: «тот, кого одухотворяет Дыхание Жи-

вого Бога», кто живет свободным от всякой смерти и «плотскости» в библейском смысле, которая не биологическое или материальное бытие, но состояние человека, уязвленного грехом и смертью. Слово стало «плотью» именно для того, чтобы освободить эту «плоть» от греха и смерти. Воскресение Слова из мертвых – это наша победа и наше освобождение: все наше естество может теперь начать жить в Духе в этом самом нашем настоящем теле.

Так вся наша история становится великой Пасхой, которая начинается в сердце нашего существа изливанием Святого Духа и заканчивается преображением нашего тела: просветлением (Рим. 8, 11; Флп. 3, 21). Поэтому христианство ни в коем случае нельзя свести к некоему своду моральных правил на новый лад: наше поведение, не будем этого забывать, это плод радикального и совершенного обновления, которое происходит в нас действием Святого Духа. Корень наш изменился после того, как к нему привили Живого Бога (Рим. 6, 5). В нас текут новые жизненные соки, которые позволяют нам принести новые плоды. Отныне мы можем «жить Богу», ибо мы в полном смысле «обожены».

Вся христианская весть выражена в том, что Жизнь проявила себя в Слове, ставшем плотью, и нам дали знать о Нем в Его смерти и воскресении. «Из любой вещи делать евхаристию, благодарение» значит исповедовать воскресшего Христа, дать Церкви место в сердце мира. «Познать Его, и силу воскресения Его» (Флп. 3, 10) можно в том движении, когда Христос спускается в наши глубины, чтобы вывести нас на поверхность, на свет Жизни. Это движение крещения, о котором мы уже упоминали, схождение и восхождение во всем своем духовном реализме, который сила Духа ежедневно обновляет в нашей личной жизни. Воскресший Христос входит в нас и позволяет нам уже сейчас приобщиться к Его славе.

Именно так становится понятным таинство Креста, чье Откровение – действительный апокалипсис, откровение откровений. Ибо Слово света, которое вселяется в нас, встречается с нашей темнотой. «Жизнь была свет человеков», – говорит апостол и евангелист Иоанн Богослов: «и свет во тьме светит, и тьма не объяла его» (Ин. 1, 4–5).

ПРАЗДНИКОВ ПРАЗДНИК

Итак, на этом месте **одинокого человека**, на этом святом месте, которое не может заполнить ничто из этого мира, там, в этом внутреннем святилище, которое очищают воды крещения и опалает Кровь причастия, воскресший Христос праздну-

ет величайший из всех праздников, праздников праздник.

Отныне я больше не отлучен и могу сказать вместе со святым Афанасием, что воскресший Христос делает из жизни человека продолжающийся праздник. Ибо праздник есть не что иное, как избыток красоты, существование, ставшее игрой, свободное от трудностей и горестей, разделенная дружба, жизнь, столь интенсивная, что даже смерть кажется позабытой. Праздник исполнен непринужденности, даром отданное и полученное, большое «да» бытию, великое торжество, объединяющее с бесконечностью и неизмеримостью. «Внидите вси в радость Господа своего», – звучит в православных церквях в конце пасхальной утрени огласительное слово свт. Иоанна Златоуста: «Трапеза исполнена, насладитесь вси. Телец упитанный, никтоже да изыдет алчай; вси насладитесь пира веры; вси восприимите богатство благодати. Никтоже да рыдает убожества: явися бо общее Царство. Никтоже да плачет прегрешений, прощение бо от гроба возсия. Никтоже да убоится смерти, свободи бо нас Спасова смерть. Угаси ю, Иже от нея держимый. Пленн ада, Сошедый во ад. Огорчи ада, вкусивша плоти Его. <...> Где твое, смерте, жало? Где твоя, аде, победа? <...> Воскресе Христос, и жизнь жительствует».

Так христианская аскеза может быть только **пасхальной, таинственной, богословной, животворящей, потому что Крест освобождает нас каждый день, поскольку только в нем примирение, служение, полная самоотдача, агапе.** Так и мы сегодня свидетели Христовы, **вместе со всем, что это требует от нас и значит.** Исповедание, которое может дойти до жертвоприношения своей жизнью, мученичества, как показывает и новейшая церковная история. Но для этого нужно всегда удерживать взгляд на Том, кто есть Господин истории, и не угашать Его Духа. Связь между воскресением Христа и нашими общественно-политическими проблемами имеет в действительности евангельский знак нарушения закона из Любви. Пока мы ищем в Евангелии соответствующий исторической ситуации закон, мы все время отстаем от событий и в конце концов приобретаем комплекс неполноценности, который никогда не был добрым советником. Но мы больше не ходим под законом, не следует все же это забывать, именно в этом и состоит свобода, которую дал нам Христос и пробудил нас от смерти.

Ибо если бы Христос не воскрес, последнее слово по-прежнему оставалось бы за смертью, дни, следующие за праздниками, были бы тленом и одиночеством. Но поскольку Христос воскрес, пасха – это «праздников праздник», и даже в

будни, в вечной борьбе с глупостью и ненавистью, даже во время страданий и мученической смерти мы всегда в праздничном настроении.

Поэтому необходимо, чтобы все богословие (и наша литургия) давало бы нам почувствовать, что между церковными праздниками и духовным созерцанием существует тесная связь, ибо Церковь – это Сияние славы Воскресшего во всем мире. Праздновать литургический праздник, а каждый литургический праздник тем или иным образом отражает воскресение Христа из мертвых, значит вступить в единство с духом воскресения, который вмещает в себя всю действительность. Праздник дает каждому и всем опыт Живого Бога, открывает духовные глаза на Его присутствие и делает нас способными внутренним взором любоваться истинным человеком, святым образом человеческого лика, «огнем вещей». Поэтому сегодня только литургический праздник может помочь человеку вернуться к Богу. Только люди, которые даже неся крест, пребывают в радостном пасхальном состоянии, могут исповедовать, что Бог возвращается. Свят человек, горящий радостью воскресения, открывающий **другое знание**, неотделимое от любви и красоты, знание о целостности существования, которое одновременно объединяет и открывается в радости. Знание-причастие, знание-посвящение, целомудренное опьянение в Духе Святом.

Пасхальное таинство, которое является также таинством нашего крещения, становится через смерть и воскресение частью нашей жизни. Даже при наитягчайшем, невыносимом испытании, когда кажется, что вся жизнь рушится, даже тогда праздник мерцает тлеющим угольком в нашем сердце. Потому что изувеченное, но не окаменевшее сердце и с верой принятое невыносимое становятся чудесным воскресением. Воскресший из мертвых Христос меняет это состояние и заново воздвигает сокрушенного человека.

Наконец, скрытая сила Христова воскресения – это то основание, на котором Бог в своем предвечном замысле все установил. Этот удивительно точный замысел являет Дары Жизни с первого его проявления и до животворящего креста, этот замысел окончательно осуществился в человеческом естестве, которое принял на Себя Сын Божий и объединил в Своей Личности с жизнью Троицы. Поэтому пасхальное таинство можно испытать только в Церкви. В Церкви навсегда пребывает Любовь, победившая смерть.

✠ Стефан,
митрополит Таллинский
и всея Эстонии

МОНАШЕСТВО – СВЕТ С ВОСТОКА

Сестра Феофила

Монашество в традиции восточной церкви настолько значительное явление, что мы могли бы несколько провокационно сказать, что без монашества у нас не было бы христианского востока. Следует заметить, что в истории восточного христианства почти все богословие и духовная чуткость проистекает из монашества. Это важно для понимания не только восточного христианства, но и для всей жизни Церкви. И действительно, там, где нет монашества, рано или поздно угасает и остывает вся христианская община. И наоборот: Церковь возросла и расцвела прежде всего благодаря присутствию монашества, благодаря труду монахов и тому свидетельству, которое они дали своей жизнью. Несомненно, что для восточного христианства тот, кто заступает за него, оздоравливает его как физически, так и духовно, кто близок к Богу и принят в Его Царство небесное, это, да простится мне, не священник, и даже не епископ, а монах. Так же, как икона – это образ Христа, Божией Матери и святых, монастырская жизнь символизирует в Церкви истинную христианскую жизнь.

Коротко скажем здесь о некоторых теориях зарождения монашества. Почти из любого учебника по истории Церкви мы можем узнать, что монашество зарождается на востоке параллельно со временем прекращения политических гонений на христиан. Большинство ученых приходят к выводу, что монашество родилось как протест против более расслабленного образа жизни государственной Церкви. Это самая распространенная интерпретация, но она не учитывает то новое, что монашество привнесло в христианство. Монашество как движение протеста находится в духовной связи с апостольской традицией и является ее совершенным продолжением. Монашество зарождается вокруг собрания некоторых христиан, желающих продолжить своей жизнью исповедание веры и верить в евангельскую весть. Во время гонений такое исповедание требовало евангельской крайней жертвы, мученичества, свидетельства кровью. Содержанием и целью такого принятия насилия было становление «закваской для теста», если использовать терминологию Нового Завета, или семенем для нового человечества. Здесь стоит упомянуть об авторитете посланий святого Игнатия Антиохийского и об определении христианина из письма мученика Иустина Диогнету.

И все же мир, даже после обращения Константина, несмотря на то, что император согласился дать христианству равный со всеми другими религиями статус, автоматически не изменился. В любом положении и в любом поколении необходимы так называемые праведники, люди веры или, как сказали бы пятидесятники, «спасенные люди», говоря словами апостола Павла, новые люди. Угнетение христиан еще не прекратилось, когда Антоний Великий удалился в пустыню, положив начало великой традиции христианской монашеской жизни. Святой Антоний Великий родился в 250 году и умер в 355, прожив 105 лет. Он удалился в пустыню и начал монашескую жизнь, когда ему было двадцать лет, в 311 году император римских восточных территорий Максимианус Даза продолжил гонения на христиан и после принятия эдикта о веротерпимости. Только год спустя произошло так называемое обращение Константина. Как же понимать в данном контексте удивительно большой успех образа жизни Антония?

Мученическая смерть первых христиан свидетельствует перед миром о том, что христианство побеждает силу зла и врагов веры силой любви. То же самое делает монашество. Но представление монашества о силах зла еще более глубоко: бояться нужно не внешнего врага, но внутреннего, жизни монаха в пустыне не угрожает ни один император или солдат, и все же монах убеждается в том, что там, где ни одна внешняя сила ему не угрожает, он еще больше подвержен искушениям. Монах еще более уязвим для греха и в согласии со своим личным грехом он становится гонителем Христа, Его преследователем и мучителем. Монах открывает, что существует враг веры, которого крайне трудно победить, и этот враг – он сам.

В каждом человеке есть сила, которая сопротивляется спасению, сопротивляется Христу, донимает христианина внутри нас, и каждый христианин должен победить этого врага. Поэтому некоторые люди посвящают свою жизнь тому, чтобы доказать саму возможность этой победы, и начинают искать способ, как сейчас говорят, реализации этого проекта. Так и становится жизнь монаха методом и правилом, а его опыт – традицией. Во время политических гонений врагом был император, отдававший приказы преследовать христиан, но когда враг живет внутри человека, как его распознать? Проверенный метод – оставить город, то есть уверенность в человеческом общежитии, оставить семью, то есть аффективную, чувственную уверенность – в том, что есть любящая мать, брат и т. д., оставить имущество, то есть материальную уверенность. Все это само по себе еще ничего не значит и не имеет никакой ценности, истина спасения проявится лишь тогда, когда созреет наша способность жить только для Бога, только милостью Святого Духа, так, как однажды мы будем жить настоящей жизнью. Итак, тот, кто выбирает жизнь только с Богом, и есть монах, по-гречески *monachos*, что образовано от слова *monos*, один, одинокий, единый, целостный. Один с Богом, объединенный в себе, значит, не надломленный человек, который в монастыре живет одной жизнью, а вне монастыря – другой. Разлученный со всем и одно со всем и всеми. Мы можем спросить теперь – кто есть монах в восточном христианстве? Монах – мирянин, и это следует подчеркнуть, он не клирик, если такая терминология здесь уместна, и обычно большие монастыри принимают иеромонахов неохотно. Не то чтобы их терпеть не могли, но принимают неохотно. Итак, монах – это мирянин, который добровольно, под воздействием внутреннего импульса, избрал определенный об-

раз жизни, при котором он во имя спасения своей души и работы для Господа отлучает себя от других людей. Его преданность избранному пути добровольна, заметим, что обет не уходить из монастыря приносят лишь монахи второго поколения. Исполнять свое назначение в простоте, смирении, трудиться и молиться, внутренне предстоя пред Господом – это, согласно писаниям отцов-пустынников, земная цель для любого христианина, которую монах пытается реализовать в соответствии со своим особым призванием. Монах один, одинокий, единственный, уникальный, исключительный.

Монашество зарождалось и росло в пустыне, в лесу, на острове, в пещере, в келье. Образы жизни, которые можно объединить одним словом – монашество, различны. Это жизнь в одиночку, в отшельничестве или в затворе, или общежительная, когда братья или сестры живут в одном монастыре, монашеском «общежитии», но не вместе, а один с одним, *sola cum solo*, итак, монашество можно охарактеризовать словом «один», «наедине». Монах сознает суть своего призвания в уединенной беседе с Богом. Пустыня, монашеская келья или монастырь – это та живительная среда, в которую монах должен снова и снова окунаться, чтобы дышать. Антоний Великий пишет: «Как рыбы, попадая на сушу, умирают, так и монахи, пребывая вне келлии с мирскими людьми, утрачивают способность к безмолвной жизни. Как рыбы стремятся в море, так и нам должно стремиться в свои келлии, чтобы не забыть о внутреннем делании, замедляя вне их». Монах должен помнить, что его призвание – в пустыне встретить Бога, жить для Него в одиночестве и молчании, не ища утешения у людей.

И все же монаха редко оставляют, так сказать, в покое. Люди из мира приходят для того, чтобы встретиться с ним, и монах не отправляет их обратно, но принимает с любовью и сочувствием. Эти людские посещения квалифицируют монастырь, поэтому миссия монаха – гостеприимство и угощение людей. Иногда, во время кризиса, монах может почувствовать призыв идти в мир, встретиться с людьми, которые борются там, утешать их, ободрять и пророчески возглашать им грядущий суд Божий. Мы знаем и из жития преподобного Антония Великого, что за свою долгую монашескую жизнь он дважды был в Александрии, но истинное призвание монаха – верность одиночеству и способность к гостеприимству. Монах не *делает*, он *есть*. Настоящий монах никогда не думает, что «сейчас время духовно подготовиться, а потом, когда я хорошенько подготовлюсь, совершу и другие дела для мира».

Уход из мира – это один из основных аспектов восточного монашества. По-латински **fuga mundi**, по-гречески **anachoreo**, от чего происходит и слово «анахорет». Анахоретами называли тех, кто ушел из мира. Египетская пустыня – это колыбель христианского монашества, то есть уединения с Богом. Из истории мы знаем, что в период расцвета монашества, то есть в V–VI веках, число монахов в Верхнем Египте, в Фивах, превышало 80 000. Как могло такое количество людей жить в уединении? Уход из мира, аскетическая жизнь и духовная борьба по модели монаха очень скоро стали примером для многих благодаря написанному святым Афанасием житию святого Антония Великого. Преподобный Антоний – первый так называемый типичный монах, но не первый хронологически. Он отец монахов, модель божиего или обоженного человека.

Специфика монашеского бытия заключается в концентрации на спасении и потому монах должен тренироваться быть человеком, который непрестанно упражняется. Слово «аскеза» и означает «упражнение», а «аскет», соответственно, «тот, кто упражняется». Словарь иностранных слов дает также ответ «тот, кто умерщвляет плоть». Аскеза означает также тренировку внимания, внутреннюю собранность, бодрость и бдение. Аскет подчиняет свое тело и мысли тренировке или аскезе, которая призвана приготовить человека во всей его полноте стать храмом Духа Святого. Аскеза, особенно телесная, а именно: пост, сексуальное воздержание, целомудрие, непродолжительный сон и т. д., играет очень важную роль в изменении нашего внутреннего человека. В начальный период христианства распространилось, возможно, под влиянием платоновского дуализма, по которому тело есть темница души, определенное презрение плоти. Это способствовало негативному отношению к телу и его идентификации со всем тем, что связано с сексуальностью.

Монашеская аскеза исходит из библейского представления о человеке, и это основа всего монашества. Человек – это дух, душа и тело. Усовершенствование души невозможно при игнорировании тела или отказе от духа, который дает жизнь душе и телу. Без духа нет совершенства, а совершенство человека – Христос. Итак, аскеза – это упражнение, цель которого – сделать человека подобным Христу, так, как любовь делает влюбленным похожими друг на друга. Аскеза основывается на представлении о человеке как о зеркальном отражении Бога, чье сходство зиждется на вере в то, что когда человек отклоняет силу зла и ее воздействие, то в нем действу-

ет Святой Дух. Святой Антоний говорит: «Кто живет в пустыне и в безмолвии, тот свободен от трех искушений: от искушения слуха, языка и взора; одно только у него искушение – в сердце». Отцы-пустынники, сражавшиеся со злыми силами, которые живут в человеке, как паразиты, лишая его свободы, были сильны, потому что они получили дары Святого Духа. Эти стойкие и выносливые в Господе атлеты еще и харизматические фигуры, повседневная жизнь которых вдохновляется видениями и вознаграждается дарами исцеления и пророчества. Несмотря на все это, они не чувствуют превосходства даже над самым простым христианином, живущим в миру. Всякий раз, когда гордость и искус поднимаются в анахорете, во сне или видении ему является некоторый простой и смиренный человек, внешне ведущий нормальную жизнь, но внутренне уже изменившийся под воздействием веры и любви. Аскеза святых отцов-отшельников, которая является началом и основанием монашеской аскезы, сама по себе не является целью. Это лишь проявление сильной настоящей любви к Богу. Преподобный Антоний Великий советует: «Верьте в Бога и любите Его». Суровая и требующая выносливости жизнь в пустыне излучает любовь, полную нежности ко Христу. Прочитую снова преподобного Антония: «Забойтесь о том, чтобы прежде всего быть с Господом». Когда Антоний призывает двух братьев, он говорит им: «Дышите всегда Христом. Христос – власть над демонами, которых монах призван победить».

Монахи стремятся также к бесстрастию. Христианское бесстрастие не имеет отрицательного значения, это противоположность отсутствию чувств. Страсть – это зависимость, она препятствует свободе и умерщвляет жизнь. Бесстрастие – это «не-смерть», форма жизни, свободная от власти вещей и людей. Плод любви, который проявляет себя в отделенности, но ищет более глубокого единства. Любовь, полная нежности и доверия в Господе – это секрет душевного здоровья спокойных, с ясным взором монахов, живущих среди искушений, в одиночестве, несущих на себе боль мира. Парадокс монашества в том, что оно ненавидит мир, но в то же время и любит его, потому что оно видит мир уже изменившимся под воздействием обоживающей работы умершего и воскресшего Сына Божиего. Молитва монаха за мир – это так называемая эпиклеза для мира, она участвует в жертве Христа и приносится за многих.

Движущая сила христианской жизни – это постепенное обоживание человека. Знаком такого изме-

нения является состояние человеческого сердца. В мире, смирении и сиянии лика – так говорят о святых. Афанасий пишет в житии Антония: «И лицо его имело великую и необычайную приятность. Приял же Антоний от Спасителя и сие дарование: если бывал он окружен множеством монахов, и кому-нибудь, не знавшему его прежде, желательно было видеть его, то, миновав других, он прямо подходил к Антонию, как бы привлекаемый взором его. Среди других выделялся Антоний не ростом и возрастом, но благонравием и чистотой души. Поскольку душа была безмятежна, то и внешние чувства оставались невозмущаемыми, а потому от душевной радости весело было и лицо, и по движениям телесным можно было ощущать и уразумевать спокойствие души, согласно с написанным: сердцу веселящемуся, лице цветет, в печалех же сушу, сетует».

Впустыне формируется также идея о батюшке или старце, матушке. Это особое послушание, отличное от епископского, но связанное с отцовством. Быть старцем, духовным отцом – это дар завещать и передавать жизнь, создавать свободу духа как личную харизму или личную духовность. Эти две формы отцовства – ценное наследие восточной церкви, которую оно сумело сохранить до сего дня. Восточное монашество от западного отличается прежде всего тем, что людей удерживает вместе не правило, но духовность, которую излучает харизматическая персона. Сегодня мы сказали бы «лидер». Чтобы точнее объяснить эту разницу, допущу одно упрощение, которое уместно лишь в данном контексте. На востоке группа монастырских людей собирается как караван в пустыне. Нужен кто-то, кто знает, как и по какому пути преодолеть пустыню, а члены каравана присоединяются по мере доверия к харизматическому лидеру, ведущему их. Если авторитет ведущего или доверие ведомых уменьшаются, то каравану лучше разойтись, потому что нет никакого смысла делать по правилам то, что касается таинства, то есть то, что касается человека. Картинкой, характеризующей западное христианство, может служить поезд, вереница вагонов, быстро мчащихся по чугунным рельсам. Поезд едет, независимо от того, едет в вагонах 20 или 200 человек. Движение происходит благодаря автоматизму, происходящему от послушания избранному пути, порядку следования по которому навсегда установил основатель ордена, составивший правила. Правило и исполнение его – это спасительная дорога монаха. Поэтому монастырский руководитель обязан так же быть послушным правилам, как и любой член общины, и пос-

лушание монаха начальству – это не послушание личности, а гаранту правила. Из этого мы можем заключить, что в западном монашестве первичен институт, тогда как в восточном превалирует дух. Благодаря этому мы видим также в монастырской жизни восточной церкви неоспоримую преемственность, сохраняющуюся несмотря на исторические условия и географические местоположения.

В заключение я приведу вам одну небольшую историю, написанную на Афонской горе в Капсокаливии 24 июня 1969 года.

Солнце палит. Должно быть, сейчас полдень. Восходящая дорога кажется бесконечной. Несмотря на голод и трудности, я продолжаю путь. К тому же совсем негде присесть: с одной стороны утес, с другой – пропасть. Капсокаливия – самое сухое и обрывистое место. Мне говорили, что там должны встречаться отшельники, большинство из них сумасшедшие, грязные, но стоит хотя бы взглянуть. Я ответил, что пришел на Афон, а не в зоопарк, не для того, чтобы увидеть последние экземпляры вымирающего вида, но я и не спрашивал себя, что я делал в такой час на той каменной дороге, которая казалась мне куда-то ведущей. Простое любопытство, мечта встретить Бога не в книгах, а в людях. Я заметил хижину с небольшой террасой, на которой стоял монах с четками в руке. Когда я приблизился, то ожидал, что он несколько отступит или хотя бы выкажет удивление. Но монах только улыбнулся и знаком показал, чтобы я молчал. Его взгляд был странным. Я не смог определить цвет его глаз. Бездонные глаза. Я почувствовал легкую тошноту, и он так же знаком разрешил мне присесть. И вдруг он быстро пошел, оставив меня наедине со своими мыслями и изумлением. После получасового беспокойного ожидания я увидел, что он возвращается. В руках его была консервная банка, наполненная водой. Я понял, что все это время он шел под палящим солнцем для того только, чтобы утолить мою жажду. Когда он протянул мне ржавую банку, я лучше разглядел его глаза: две странных глубины, наполненных водой и светом. Любовь – неподходящий термин, но другого я не нахожу. Я стал пить и на мгновение почувствовал, что никогда больше не почувствую жажды. Кажется, что самое маленькое дело, совершенное из любви, больше самых великих соборов. В тот день я вошел в христианство через парадную дверь. Ржавая консервная банка, вечная из будничной. Этот неизвестный молчаливый улыбается мне многие годы спустя, на моем теле навсегда выжжена эта история, история света и бликов от воды.

Желаем вам, чтобы подобные истории могли происходить и в Эстонии.

Noorteleht

Metropoolia / Nr 40 / Aprill 2008

EESTI ÕIGEUSU NOORTE LIIDUL VAHETUS JUHT

Märtsis otsustas oma ametist loobuda senine EÕNLI president preester Jüri Ilves. Isa Jüri jääb küll edasi liidu juhatusse, kuid EAÕK noortetöö eest vastutavaks vaimulikuks määras metropoliit Stefanus arhidiaakon Justinuse. Metropoolia toimetuse palus lahkuvalt presidendilt põgusat tagasipilku tehtud tööle ning uuel juhilt lühiülevaadet tulevikuplaneidest.

Preester Jüri Ilves: Vaadates tagasi aastatele, mil olin Jumala tahtel noortetöö eest vastutav vaimulik meie Kirikus, pean kõigepealt ütlema, et need aastad olid äärmiselt muljetavaldavad. Suhtlemine väga erinevate inimestega eri olukordades on andnud sellise kogemuse, mida vast muidu poleks saanud.

Oli 1998. aasta, kui meie tollane valitseja peapiiskop Johannes andis mulle ülesandeks tegelda selle valdkonnaga. Siis tähendas see eelkõige suhtlemist väljapoole. Soome ONLi (Ortodoksisten Nuorten Liitto) ja Syndesmosega. 1999. aastal jõudsi praeguse organisatsiooni EÕNLI loomiseni. Enne seda olime Eesti Õigeusu Noorte Liikumise (Estonian Orthodox Youth League) kaudu Syndesmose liikmed. Praeguseks on selle nimega registreerinud oma Syndesmose liikmelisuse Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku noorteliikumine.

On olemas mitmesuguse ülesehitusega kirikunoorte ühinguid. Meie võtsime algusest peale sihiks kujundada oma noortest ühingu liikmed, kes oleksid liikmelisuse kaudu aktiivseteks osalejateks üritustel ja tulevikus nende korraldajateks. On ka teistsuguseid kontseptsioone, nagu näiteks Kreekas, kus kõik kirikunoorred on automaatselt ühingu liikmed. Paraku on meie reaalsus teine ja noori kogudustes vähe. Liikmelisusega saame oma noori paremini motiveerida ja kaasata.

Alatiseks jääb meelde meie organisatsiooni algusaeg. Oli ju vaja hakata tööle meie kirikunoortega, kuid kogemus puudus. Kõike tuli õppida n-ö omal nahal ja oma vigadest. Kogemusi saime küll Soome ONLilt, kellega kahasse korraldasime nii mõnedki üritused.

Meeldejäävalt südamlikud on olnud meie perelaagrid ja palverännak. Siiani on suurimaks sündmuseks olnud Orthofest – kõikidest üritustest kõige töö- ja energiamahukam. Vajalikud ja meeolukad on olnud laululaagrid Terje Palli juhatamisel

ning spordi- ja palvelaagrid koos vendade Tõlptidega. Vastupidavust ja tarmukust on nõudnud metsalaagrid, mida on vedanud Margus Kivi ja diakon Toivo Treima ning meie töölaagrid diakon Andrei Sõtšovi ja Margus Lepvaltsi korraldamisel. Minu sügav kummardus kõigile, kellega koos oleme need aastad töötanud!

Iga töötaja peab ära tundma hetke, millal on õige aeg ohjad edasi anda. Nõnda olen ka mina tundnud, et minu kui juhi panus sellesse missiooni on ammendumas. Koguduse preestrina toetan aga jätkuvalt meie noorteliikumise ideid ja suundumusi.

Tahan soovida uuele EÕNLI presidendile ja peasekretärile jõudu, kannatlikkust ja pikka meelt selle olulise ja vastutusriikka töö tegemiseks. Loodan, et ka meie koguduste preestrid hakkavad senisest aktiivsemalt noorte elust ja tegemistest osa võtma.

Arhidiaakon Justinus: Igaks juhiks täpsustan, et põhikirja järgi määrab metropoliit noorsootöö eest vastutava vaimuliku, mitte EÕNLI presidendi. Kui isa Jüri teatas oma soovist amet maha panna, pakkus metropoliit selle töö peale mind, kuid noorsootöö vaimulik ja EÕNLI president ei pea tingimata kattuma. Noorte Liidul on vaba voli valida enda seast uus president, kes ei tarvitse olla metropoliidi määratud vaimulik. Uues ametis olen olnud märtsist, aprillist valiti mind juhatuse liikmeks.

Selge on see, et ma ei kavatse hakata Noorte Liitu radikaalselt muutma. Praegu elan veel sisse, proovin üldpilti omandada ja mõtestada enese jaoks kõike seda, mida EÕNL on kümne aasta jooksul juba teinud. Oluline on aru saada, miks üks või teine tegevus on ette võetud ning mida on tahetud saavutada, et mitte hakata masinlikult tegutsema.

Oma senistele tähelepanekutele toetudes on mul tekkinud mõningaid mõtteid seoses sellega, mida ma soovin pisut muuta. Tundub, et EÕNLI juhatuse on natuke ühekülgset töötanud. Soovin jagada juhatuse liikmete vahel lahtuvalt nende eeldustest ja suundumustest vastustusosalad, millega igaüks konkreetselt tegeleks. See välistaks liikmed, kes langetavad üksnes „poliitilisi“ otsuseid, kuid praktikas pole kuigi aktiivsed.

Teine valdkond, milles saaksime samuti olla senisest aktiivsemad, oleks oikumeenia, kiriku välissuhted, sest need peaksid andma

tõuke ka sisemiseks liikumiseks. Rahvusvaheliselt oleme Syndesmose liikmed ja selles osas ei oska ma mingeid muudatusi ette näha, kuid on olemas ka Eesti Kirikute Noortenõukogu, mille liikmed me samuti oleme ning mille puhul tuleks mõelda, kuidas saaksime omalt poolt selle tegevusse rohkem anda.

Kuid meie välissuhtlus ei peaks puudutama üksnes kristlikke organisatsioone. Eestis on mitmeid alternatiivseid noorteliikumisi, kas või näiteks rohelised, kelle maailmapilt on võrdlemisi kristlik, aga neil n-ö puudub Kristus. Sooviksin meelsasti selliste organisatsioonidega suhelda ja otsida koostöövõimalusi. Peaksime end rohkem näitama ja see võimalus peaks tugevdama ka meid endid.

Noorte Liidu töös on oluline mees pida, et see organisatsioon ajab ikka kogu Kiriku asja, ega seisa sellest eraldi.

EÕNLI LÄHITULEVIKU PLAANID

Teele Altmäe

Eesti Õigeusu Noorte Liidu järgmine töölaager leiab aset 2.–4. maini Karula laagrikeskuses. Sel korral tuleb meile appi ka kümnekond inimest Soomest. Korras-tame laagriplatsi ja kirikut.

25.–27. juunini toimub palverännak Hiiumaale. Palveteekond toimub marsruudil Heltermaa – Kuri – Malvaste – Kõpu – Puski – Kuriste – Heltermaa, teel peame ka teenistusi. Kogu rännaku peale läbime jalgsi 60 kilomeetrit, ülejäänud tee sõidame bussiga. Osalejail tuleks kaasa võtta telgid, sest seekord toimub ööbimine ainult telkides. Kõik huvilised on teretulnud. Rännaku osalustasu enne 1. juunit on 150 krooni, hiljem 200 krooni.

Oma osalemissoovist kas töölaagris või palverännakul palun teatada EÕNLI sekretärile Teele Altmäele: teeluska@hotmail.com +372 562 203 21

Tervist ja rõõmu kõigile!

KURTNAS ON TULEMAS PEREPÄEV

24. mail toimub Kurtina puhkekeskuses EAÕK pereüritus „Päev koos lastega“. Vee-dame üheskoos tore päeva, mille peateemaks on „Jumala armuannid“. Mõtiskleme kaunil nelipühi-järgsel ajal palvest ja tänust ning olemisest üksi ja üheskoos.

Päeva algus kell 11:30

Kavandatud programm:

- 1) Palvehetk ja sissejuhatus päeva teemasse
- 2) Tutvumine puhkekeskuse koduloomadega (lambad, kitsed, jäneseid ja minisead)
- 3) Ekskursioon talli üle neljakümne hobusega. Saame teada, kuidas hobused elavad ja kuidas nende eest hoolitsetakse (hobuste harjamine, kapjade värkimine jms). Saame proovida vankrisõitu, julgema ratsutamist ponil või hobusel.
- 4) Ühine lõuna
- 5) Teemakohane arutelu ja mängud (Jumala armuannid – mis need on? Palve kui eelkõige tänupalve. Üksi, koos või üheskoos?); käeline tegevus (putukapilli meisterdamine)
- 6) Palvehetk ja päeva lõpetamine

Programmi kavakohane lõpp kell 18:00

Kel aega ja jaksu, võib seejärel külastada Kurtina mõisas asuvat Mootorrattamuuseumi. Muuseum suletakse kell 20:00. Sissepääs 20 krooni.

Kurtina asub Tallinnast 25 km kaugusel Saku vallas. Tallinnast saab kohale mööda Viljandi maanteed, pöörates pärast 17. kilomeetriposti asuvat teeviita paremale. Kurtnasse toob ka marsruut nr 219 (väljumisajaga 10:00) või Edelaraudtee rong. Kiisa rongijaam asub umbes 2 kilomeetri kaugusel. Tallinnast väljub rong kell 10:35, Raplast 10:40, tagasi Tallinna saab rongiga kell 17:08, 18:43 ja 19.28, Rapla poole 17:06, 18:14, 18:43.

Olete kõik oodatud! Kaasa võtta hea tuju, meelepärane jook ning magusad suupisted.

Osavõtutasu (lõunasöök) 50 krooni pere kohta kanda Hansapanga arvele 221012256032, selgitus: Nimi + Päev koos lastega

Info ja osalemissoov:

Leena Tõlt:
diakoonia@hotmail.ee
+372 5174933

Helen Kooviste:
helen@eaok.ee
+372 5572784

Eesti Õigeusu Noorte Liidu kodulehekül: www.eonl.ee/index.php

Peatoimetaja: Madis Kolk (madis.kolk@eaok.ee); välistoimetaja: preester Sakarias Leppik; kujundaja: Inga Heamägi; tõlked vene keelde: Stefan Fraiman; tõlked prantsuse keelest: Tiina Niitvägi-Hellamaa; keeleteoimetaja: Epp Väli; EAÕK Kirjastus, Wismari 32, Tallinn 10136; interneti lehekülgi: www.orthodoxa.org (rahvusvaheline); www.eaok.ee (eesti)